

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

**АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО В УМОВАХ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ**

**Матеріали
круглого столу
(24 листопада 2017 року)**

Київ 2017

Організаційний комітет:

Кузьменко О.В. - завідувач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор;

Колпаков В.К. - професор кафедри адміністративного права і процесу, доктор юридичних наук, професор;

Лошицький М.В. - професор кафедри адміністративного права і процесу, доктор юридичних наук, професор.

Пастух І.Д. - професор кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Булик І.Л. - ст. викладач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Схвалено і рекомендовано до впровадження в освітній процес рішенням кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ від 16.11.2017р. (протокол № 6).

Організатори круглого столу не несуть відповідальності за поданий матеріал. Матеріали подано в авторській редакції.

Адміністративне судочинство в умовах судової реформи [Текст]
електронне видання матеріалів круглого столу (Київ, 24 лист. 2017 р.)
К. : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 124 с.

© Національна академія внутрішніх справ, 2017

ВСТУПНЕ СЛОВО

Станом на сьогодні Україна активно здійснює модернізацію усіх сфер суспільного життя. Такі докорінні зміни обумовлені інтеграцією України до світового співтовариства, з метою створення правової, цивілізованої, демократичної європейської держави. Одним із напрямків кардинальних змін та перетворень є судова реформа, зокрема реформування адміністративної юстиції.

Актуальність теми круглого столу є неоцінною, оскільки основним завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб від свавілля з боку суб'єктів владних повноважень у публічно-правових відносинах. Відповідно – пріоритетом для будь-якої європейської держави є дотримання прав і свобод людини. Тому, керуючись принципом верховенства права, наявність дієвого механізму адміністративної юстиції є однією з головних складових ефективної системи судового захисту. Відповідно до ст. 55 Конституції України права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Саме адміністративне судочинство є способом реалізації цього конституційного права громадян на оскарження неправомірних дій та рішень органів державної влади.

Проблематика реформування адміністративного судочинства в Україні розглядалась у працях В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, Р.А. Куйбіди, М.І. Силоковича, В.Г. Перепелюка та інших науковців.

Як зазначав відомий німецький вчений юрист та політик Густав Радбрух «Адміністративне судочинство становить собою «наріжний камінь у зводі правової держави»».

Вітчизнана адміністративна юстиція за роки існування справила враження неефективності свого існування, відсутності позитивного прогресу. Буремні події останніх років сприяли виникненню бажання суспільства мати дієвий механізм відповідальності держави та її органів перед громадянами.

Отже, вищевказані обставини наочно ілюструють і підтверджують обґрунтованість значення проведення реформи адміністративного судочинства в Україні, оскільки проблема відсутності налагодженого механізму судового захисту(відновлення) порушеного права, на жаль, дійсно має місце в Україні. Досвід багатьох європейських країн свідчить про те, що система адміністративних судів швидко реагує та ефективно вирішує спори, які виникають у сфері публічно-правових відносин. Проте для того, щоб така система стала дійсно ефективною в нашій державі, необхідно провести ряд заходів модернізації.

***Актуальні питання перспективної (негативної) відповідальності в
Україні***

Кузьменко О.В. - завідувач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Сучасна Україна та її правова система знаходяться в стані комплексних реформ, що спонукають виробленню нових підходів щодо розвитку права та законодавства, яке повинно бути саме спрямоване на формування високорозвинutoї соціально-правової держави.

В національному законодавстві є декілька нормативних актів, які передбачають перспективну (негативну) відповідальність. Наприклад, у 2011 році було прийнято закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [1] та 2014 році «Про запобігання корупції» [2], а також Кодекс адміністративного судочинства України. Розглянемо зміст їх окремих приписів.

Так, законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» передбачено примусове видворення іноземців та осіб без громадянства. Під яким розуміється видворення з України іноземця та особи без громадянства, у разі якщо вони не виконали в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення, крім випадків затримання іноземця або особи без громадянства за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передачі прикордонним органам суміжної держави [1].

Так, зазначений вид відповідальності у різних нормативно-правових актах має різну назву, але передбачає однаковий вид примусу та

процедуру(про це вже не одноразово було акцентовано увагу науковців). Наприклад, ч. 3 ст. 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає можливість застосування до іноземців та осіб без громадянства за вчинення адміністративних проступків, що грубо порушують правопорядок, адміністративного видворення за межі України [3]; закон України «Про імміграцію» передбачає видворення (ст.13), у разі якщо за особа, стосовно якої прийнято рішення про скасування дозволу на імміграцію, не виїхала з України, вона підлягає видворенню в порядку, передбаченому законодавством України [4]; ст. 3 закону України «Про біженців та осіб які потребують додаткового або тимчасового захисту» встановлено, що біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, не може бути вислана або примусово повернута до країни, де їх життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, а також з інших причин, що визнаються міжнародними договорами чи міжнародними організаціями, учасниками яких є Україна, як такі, що не можуть бути повернуті до країн походження [5]. Таке фривольне використання термінології приводить до масових правових колізій в судовому процесі щодо застосування до винних іноземців та осіб без громадянства заходів примусу.

За законодавством України встановлено, що юридична відповідальність настає за наявності трьох підстав: - нормативної, складовою частиною якої є норма, що закріплює склад; - фактичної (правопорушення);

- процесуальної (правозастосовчий, юрисдикційний акт).

Таким чином, отримана інформація повинна об'єктивно і точно засвідчити наявність у іноземців замислу ухилитися від виїзду, а також містити «штамп» майбутньої протиправної поведінки. Незрозуміло у яких формах може бути об'єктивована така інформація, а також гарантії того, що

особа буде ухилятися від виїзду, а не змінить останній момент своїх намірів. Отже, іноземного громадянина та особу без громадянства за українським законодавством можливо примусово видворити за думки та міркування. Між тим Конституція України гарантує кожному право на свободу світогляду, думок, переконань і забороняє розцінювати припущення як докази вини.

Крім того, Кодекс адміністративного судочинства України передбачає у ст. 183-7, що суддя адміністративного суду України може прийняти щодо іноземців та осіб без громадянства наступні рішення: «1) взяти особу на поруки підприємства, установи чи організації; 2) зобов'язати іноземця або особу без громадянства внести заставу; 3) затримати іноземця або особу без громадянства з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні» [6].

Але на практиці виникає питання, чи на справді адміністративні суди виконують перераховані вище завдання, особливо в ракурсі винесення рішень передбачених ст. 183-7 щодо іноземців та осіб без громадянства, а також інших проваджень по окремим категоріям адміністративних справ, так як адміністративне судочинство спрямоване на розв'язання публічно-правового спору, щодо захисту прав та інтересів громадян від порушень з боку суб'єктів владних повноважень, якщо таке порушення мало місце. Не зрозуміло, як реалізується завдання захисту і вирішення правового спору щодо затримання та примусового видворення іноземців та осіб без громадянства. І на якій підставі адміністративний суд має право приймати рішення щодо іноземців та осіб без громадянства про: 1) взяття осіб на поруки підприємства, установи чи організації; 2) зобов'язання іноземця або особу без громадянства внести заставу; 3) затримання іноземця або особу без громадянства з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні. Таке рішення не вирішує публічно-правового спору про право особи, не виконує завдання захисту прав і свобод особи. Це заходи припинювального

характеру, що застосовуються з метою зупинення протиправні дії особи, наслідків протиправних дій, та притягнення особи до відповідальності.

Одночасно є несприятливим право адміністративного суду на прийняття рішення по реалізації заходів по застосування наступних заходів: взяти особи на поруки; застава; затримання іноземця або особи без громадянства з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Щодо іншого інституту – потенційного конфлікту інтересів, запровадженого законом України «Про запобігання корупції». То він також має ознаки перспективної (негативної) відповідальності.

Законодавець визначає, що дане явище передбачає наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [4].

Тобто підставою щодо притягнення особи до адміністративної відповідальності є підозра про «може вплинути» на прийняття службового рішення, що приведе до задоволення приватних інтересів. Але конфлікт (суперечність по реалізації цілей, ідей, позицій) зумовлюється зіткненням сторін, щодо протилежності позицій, ідей, цілей. В даному випадку зіткнення не відбувається, різні підстави можуть привести до зіткнення, але можуть і не привести. Відповідно дуже складно виокремити вину особи щодо даної підозри про «можливість» задоволення приватного інтересу. Конфлікт інтересів як такий є лише передумовою для вчинення правопорушення, але в будь якому випадку у суб'єкта є можливість утриматися від прийняття суб'єктивних рішень і виконувати свої функціональні обов'язки неупереджено і об'єктивно, навіть в умовах реального конфлікту інтересів. Саме тому, вважаємо не вірним можливість ототожнення поняття конфлікту інтересів і правопорушень, пов'язаних з корупцією, так як при цьому виникає лише загроза, ризик вчинення

відповідного правопорушення, але не саме правопорушення, яке має усі елементи складу правопорушення. Без цього не можливо визнати діяння – протиправним.

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що сьогодні відбувається негативна трансформація запровадження перспективної (негативної) відповідальності особи, за дії (бездіяльність), що вона не вчинила і може ніколи не вчинити, а лише за думки та наміри. Це, на нашу думку, є не правильним, так як порушує принцип адміністративного права, що проявляється у вигляді твердження, що відповідальність може наступати лише тільки за об'єктивовану поведінку людини, тобто за її діяльність або бездіяльність, а думки та наміри, що не набули вираження поза нею, розглядатися як підстави для правової оцінки не можуть.

Список використаних джерел:

1. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22. 09. 2011 р. № 3773-VI // Офіційний вісник України. – 2011. № 83.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради, 2014. № 49. Ст.2056.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – додаток до № 51. Ст. 1122. – (з змінами та доповненнями).
4. Про імміграцію : Закон України від 07.06.2001 № 2491-III // Відомості Верховної Ради України, 2001 р. № 41. Ст. 197.
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 року № 3671-VI. URL. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Кодекс адміністративного судочинства : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України, 2005р. №№ 35 – 37. Ст. 446 (з змінами та доповненнями).

***Особливості кваліфікації дрібного хуліганства, передбаченого ст. 173
Кодексу України про адміністративні правопорушення***

Пастух І.Д. - професор кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Дрібне хуліганство, відповідальність за яке настає відповідно до ст. 173 КУпАП, є поширеним видом адміністративного правопорушення, що посягає на громадський порядок.

Об'єктом дрібного хуліганства є відносини громадського порядку, суспільної моралі та людської гідності.

З об'єктивної сторони дрібне хуліганство передбачає нецензурну лайку в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

Нецензурна лайка – це сегмент лайливої лексики різних мов, що містить вульгарні, грубі (непристойні) лайливі вирази, за допомогою якої часто виражають спонтанну мовну реакцію на несподівану (зазвичай неприємну) ситуацію. Варто зазначити, що у правозастосовній практиці використовують фактичну презумпцію загальновідомості нецензурної лексики. Це пояснює відсутність законодавчого визначення цієї категорії, а також безпосередньої її фіксації в матеріалах справи, а також проведення в кожному конкретному випадку філологічної, культурологічної та інших експертиз.

Образливе чіпляння до громадян – це нав'язлива розмова або інша дія, спрямована на навмисне приниження честі та гідності оточуючих. Таку поведінку громадян слід відрізняти від більш мирного настирливого докучання, яке є ознакою адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 178 КУпАП (Поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль). Образливе чіпляння характеризується зухвалими, нав'язливими діями хулігана, який завдає моральної чи фізичної шкоди іншій особі, незважаючи на протидію потерпілого. Хулігану властива зліс-

ність протиправних проявів, їх багаторазова повторюваність. Така поведінка є несумісною з моральними засадами потерпілого, якого подібні дії ображають і принижують. Йдеться про хапання за одяг, насильницьке тримання за руки, демонстративне зривання головного убору, вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї, непристойна пропозиція дівчині тощо.

До інших подібних дій, що порушують громадський порядок і спокій громадян, зараховують: нанесення непристойних малюнків на тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; знищення або пошкодження з хуліганських мотивів якогонебудь майна у незначних розмірах тощо. Використання в Законі формулювання «інші подібні дії» дозволяє розглядати як дрібне хуліганство всі дії, які за ступенем суспільної небезпеки нижче кримінально караного хуліганства (ч. 1 ст. 296 Кримінального кодексу України).

Під час вирішення питання про відмежування кримінально караного хуліганства від дрібного потрібно зважати на те, що відповідно до ч. 1 ст. 296 Кримінального кодексу України, *хуліганство* – це умисне грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, яке супроводжується особливою зухвалістю або винятковим цинізмом. Якщо таке порушення не супроводжувалось особливою зухвалістю або винятковим цинізмом, то його необхідно кваліфікувати як дрібне хуліганство за ст. 173 КУпАП.

За ознакою особливої зухвалості хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалося насильством із завданням потерпілому побойів або заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи (підприємства, організації), руху громадського транспорту тощо, а також таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла.

Хуліганством, яке супроводжувалося винятковим цинізмом, можна визнати дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі (прояв безсоромності чи грубої непристойності, знущання над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані тощо).

Обов'язковою кваліфікуючою ознакою дрібного хуліганства є *місце* його вчинення – *громадське місце*, що потрібно розуміти як частину (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, за запрошенням або плату, постійно, періодично або час від часу, зокрема під'їзди, підземні переходи, стадіони.

Суб'єктом адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство є особа, якій до його вчинення виповнилося 16 років. За вчинення дрібного хуліганства особи віком від 16 до 18 років підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, що передбачено ст. 13 КУпАП, з урахуванням заходів впливу, які можуть застосовуватися до неповнолітнього (ст. 24¹ КУпАП).

З суб'єктивної сторони вчинення дрібного хуліганства завжди має певний умисел – особа, яка його здійснила, усвідомлює (повинна усвідомлювати), що своїми неправомірними діями вона посягає на громадський порядок у громадському місці.

Оскільки адміністративні стягнення за дрібне хуліганство накладають лише суди, то провадження у таких справах є звичайним. Воно передбачає складання протоколу про адміністративне правопорушення. До правопорушника можуть застосувати доставлення, а також інші заходи забезпечення провадження (адміністративне затримання, особистий огляд, огляд і вилучення речей).

Особливості застосування спрощеної форми провадження в адміністративному судочинстві

Булик І.Л. - ст. викладач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Адміністративні провадження є найпоширенішими, оскільки охоплюють майже всі сфери нашого життя, діяльність установ, підприємств, організацій та насамперед держави. Але все ж таки, незважаючи на таке поширення, адміністративні провадження, так само як і адміністративний процес, достатньо не розглянуті й донині. Велика кількість адміністративно-правового матеріалу та його складна систематизація створюють ще більшу складність у його вивченні.

Відповідно до ст. 12 КАС України адміністративне судочинство здійснюється за правилами та у порядку позовного провадження (загального або спрощеного). Спрощене позовне провадження, у свою чергу, призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи[1].

Більш детально розглянемо спрощене провадження адміністративного судочинства.

Треба зазначити, що в інших судових процесах, передусім цивільному і господарському, категорія «спрощене провадження» не визначено нормативно, хоча у дійсності існує під іншими назвами, а саме «наказне провадження» «окреме провадження», «провадження у справах, пов'язаних з банкрутством». Кожне із названих проваджень є результатом раціоналізації судочинства, головною метою якого є спрощення розгляду і вирішення справ.

Таким чином, впровадження категорії «спрощене провадження» забезпечує реалізацію кількох важливих завдань судової реформи, а саме: 1) впровадження у правове поле терміна, який відповідає призначенню існуючих ві-

докремлених проваджень; 2) забезпечення уніфікації термінології, яка використовується у різних видах судових процесів; 3) впровадження додаткових можливостей оптимізації вітчизняного судочинства.

Крім того, використання терміну «спрошене провадження» сприятиме інтеграції української правової системи із правовими системами країн Європейського Союзу, в яких також в наявності відокремлені спрощені провадження у судах, що реалізуються як на альтеративних, так і на обов'язкових засадах.

До сьогодні термін «спрошене провадження» використовується лише на теоретичному рівні.

Словникове тлумачення терміна «спрошення» передбачає декілька значень цього терміна, а саме: робити простішим; зводити до небагатьох форм, звільняючи від усього зайвого, ускладненого; робити легшим для здійснення, використання; полегшувати; робити більш доступним для розуміння [2, с. 462]. Кожне із цих тлумачень свідчить, що сутність спрошення можна виявити тільки шляхом зіставлення як мінімум двох явищ загального порядку і спрощеного порядку.

Таким чином, спростити судовий процес означає зробити його наявну будову простішою, звільнити процесуальну форму від зайвих та ускладнених елементів, полегшити розгляд справи, зробити його більш доступним, і, що немаловажно – більш зрозумілим (для нефахівців) [5].

Спрошене провадження це наслідок удосконалення судочинства, що виражений у диверсифікації процесуальної форми і формування відокремленого провадження, що відрізняється більш простим порядком реалізації.

Необхідність появи спрощених процедур вирішення спорів була пов'язана саме з потребами раціоналізації та оптимізації судочинства у рамках позовної форми захисту цивільних прав, яка виявилася занадто формальною та обтяжливою для деяких категорій цивільно-правових спорів [3, с. 19]. Оскільки спрошення порядку розгляду справи означає вилучення з неї певних елементів, або, як пише М.З. Шварц, при спрощеній процедурі відбува-

ється зняття із суду певних обов'язків, відмова від вчинення певних дій. Такі зміни, прискорюючи процес розгляду справи, одночасно підвищують ризики сторін [4, с. 72].

Як слушно зауважує І.В. Завальнюк, що спрощене провадження має відповідати цілям судочинства і містити певні вилучення зі звичайної процедури розгляду справ, але при цьому має розглядатись у суворій відповідності до встановленої процесуальної форми. Переносячи цю тезу на сферу адміністративної юстиції, можна сказати, що головною метою запровадження скороченого провадження в адміністративному судочинстві було забезпечення швидкого та ефективного здійснення правосуддя, доступність судового захисту (зокрема за рахунок зниження розміру судового збору), здешевлення процесу у порівнянні з повноцінним позовним судочинством, розвантаження судів від тих справ, які не потребують повної процесуальної форми, усунення тяганини судового розгляду [5]. При цьому впровадження спрощеного провадження не повинно суперечити цілям процесу у цілому.

Отже, спрощене провадження – є відокремленою формою здійснення судочинства, яку впроваджено з метою створення додаткових процесуальних засобів забезпечення інтересів учасників процесу за умови збереження мінімізованої процесуальної форми. А з огляду на викладене вище, можна виокремити основні ознаки спрощеного провадження: 1) зменшення (скорочення) обсягу процесуальних дій; 2) економічність; 3) скорочений строк.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-17>

2. Великий тлумачний словник української мови / упоряд. Т.В. Ковальова. Харків. Фоліо, 2005. - 767 с.

3. Базов В.П. Деякі питання щодо форми провадження в національному адміністративному судочинстві. Адміністративне судочинство, 2011. № 3–4. С. 17–24.

4. Шварц М.З. Систематизация арбитражного процессуального законодательства (проблемы теории и практики применения): автореферат дис. канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 2004. - 256 с.

5. Завальнюк І.В. Особливості розгляду справ, пов'язаних із статусом біженця та додатковим захистом. Міграційна політика ЄС: стан, виклики та перспективи : наук.-практ. симпозіум, присвячений 15-річчю міжнародного дня мігранта та 25-річчю міжнародної конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та їх сімей (м. Одеса, 18 грудня 2015 р.). Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса. Фенікс, 2015. 105с. URL: www.eurolaw.org.ua

***Електронний суд в системі адміністративного судочинства:
новації та перспективи***

Таряник Д.М., студентка 2 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Актуальність даної тематики зумовлена необхідністю дослідження системи «електронний суд», принципи її впровадження та діяльності, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається активний розвиток інформаційних технологій, все більше послуг для громадян надається в електронному режимі, з метою спрощення доступу до правосуддя, оптимізувати роботу всіх учасників судового процесу, забезпечення прозорості правосуддя.

Впровадження пілотного проекту електронного доступу до правосуддя почалося ще в 2013 році, з моменту повідомленням Державною судовою адміністрацією України в газетах "Голос України" та "Урядовий кур'єр" про початок функціонування Єдиної бази даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень. На відміну від інших проце-

суальних кодексів, змінені норми адміністративного судочинства містять пряму вказівку на обов'язок суду та суб'єктів владних повноважень надсилати і отримувати повістки та судові рішення за допомогою електронної пошти (факсу, телефону). 20.01.2015 року був прийнятий наказ Вищого адміністративного суду України «Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу» [1]. Порядок обміну офіційними електронними документами між судом та учасниками судового процесу встановлений наказом Державної судової адміністрації України від 15.11.2016 № 231, яким затверджено Тимчасовий регламент обміну офіційними електронними документами [2].

Основний принцип проекту «Електронний суд» полягає в налагодженні процесу оперативного обміну інформацією в електронному вигляді між судовими установами, учасниками судового процесу, а також іншими державними структурами з метою забезпечення справедливого і неупередженого правосуддя в Україні [3]

Електронний суд надає змогу кожному, хто зареєстрований у системі обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу і має особистий електронний цифровий підпис, дізнатись інформацію про рух судової справи, час і місце її розгляду, здійснити обмін процесуальними документами між судом та учасниками [4].

Зареєструвавшись у системі, користувач може створювати, редагувати, долучати процесуальні документи або інші документи, що стосуються розгляду судових справ, у електронній формі, засвідчуючи їх своїм електронним цифровим підписом.

Про відправлення документів до суду автоматично надсилається відповідне повідомлення, у якому буде зазначатися дата та час відправки електронного документа. Дата відправки і є датою подачі такого документа до суду.

Відповідно до концепції «Електронний суд» завданням даного феномену є:

1. створення єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, яка надає можливість обміну документами в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, між учасниками судового процесу.

2. забезпечення за допомогою інтернет-ресурсів вільного доступу всіх учасників судового процесу до інформації, яка їм необхідна;

3. запровадження електронних доказів, що подаються в оригіналі або в електронній копії;

4. надсилання стороні судового процесу електронної копії процесуального документу або повістки засобами електронного або мобільного зв'язку (e-mail або SMS);

5. проведення судом розгляду справи в електронній формі;

6. спрощення сплати судового збору та зменшення його суми. У випадку подання позовної заяви через мережу Інтернет, сума судового збору буде меншою, ніж при поданні такої заяви в паперовому вигляді.

Перераховані вище завдання не є вичерпними. В процесі реалізації такої концепції завдання, що поставлені перед цим процесом поповнюватимуться. Оскільки реформування судової системи лише набирає значних обертів, в зв'язку з цим переведення судочинства у режим «Електронного суду» відбуватиметься поступово, з метою виконання поставлених завдань у повному масштабі.

Незважаючи на ряд позитивних тенденцій перспективної концепції електронного доступу до правосуддя, необхідне вирішення питання законодавчого врегулювання щодо організації даного процесу. За словами Алли Тарасенко, для повноцінного функціонування системи «Електронний суд» однозначно необхідно вести роботу з розробки проекту Закону України «Про електронний суд», оскільки через відсутність правового регулювання, наприклад, повідомлення фізичних осіб за допомогою електронної пошти та SMS-повідомлень, вручення не буде мати ознак достовірності [5].

Отже, підсумовуючи вище сказане, значення електронного суду не є переоціненим. Цей проект забезпечує оперативність, безперервність, зручність, прогнозованість. Це новація, результати якої реально можуть сприяти законодавчому врегулюванню недоцільних витрат часу й коштів як під час розгляду судових справ, так і під час підготовки їх до розгляду.

Список використаних джерел

1. Наказ Вищого адміністративного суду України від 20.01.2015 р. № 3 «Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003760-15>.

2. Наказ Державної судової адміністрації України від 15.11.2016 р. № 231 «Про затвердження Тимчасового порядку обміну офіційними електронними документами» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://old.court.gov.ua/tu22/news/308197/>.

3. Кайдашев Р. «Електронний суд як ефективний засіб забезпечення права на перегляд судового рішення в разі втрати матеріалів адміністративної справи» / Національний вісник Ужгородського національного університету, 2014/.

4. Грішнина Н. «Електронний суд – спрощення доступу до правосуддя» / Юридична газета online/ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/actual/elektronniy-sud--sproshchennya-dostupu-do-pravosuddya.html>

5. Тарасенко А. ««Електронний суд: зарубіжний досвід та впровадження в Україні» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.vaas.gov.ua/news/elektronnij-sud-zarubizhnij-dosvid-ta-vprovadzhennya-v-ukra%D1%97ni/>.

Судова медіація в адміністративному судочинстві

Зубрицька А.І., студентка 2 курсу факультету №2 НАВС

Булик І.Л., старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

У всьому світі медіація є однією з найпопулярніших форм урегулювання конфліктів. Медіація (від лат. Mediation - посередництво) - це процес, в якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами. Медіатор полегшує процес спілкування між сторонами, допомагає глибше зрозуміти їхні позиції та інтереси, шукає ефективні шляхи вирішення проблеми, надаючи можливість сторонам дійти власної згоди. [2,с.288].

Судова реформа України 2017, а саме Законопроект «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 6232 став рекордсменом ще до його прийняття, адже один законопроект одночасно реформує процесуальне право трьох різних галузей права.

Багато з новацій, які запропоновано законопроектом № 6232 справді вражають, оскільки вони є абсолютно новими для всіх країн пострадянського простору. Однією з іновацій є судова медіація, як окремий закритий процес досягнення згоди між сторонами за участю судді, коли суддя окремо та закрито спілкується з обома сторонами та шукає можливість досягнення між ними згоди.

Після надходження справи згідно з планом розподілу справ у суді до відповідного судді або судової колегії потрібно насамперед з'ясувати питання, чи вважають суддя або учасники процесу, що справа може бути вирішена шляхом медіації. Після обговорення, наприклад, у рамках підготовчого про-

вадження на попередньому судовому засіданні доцільності проведення медіації з учасниками процесу та за відповідної згоди з їхнього боку судова колегія або суддя відкладає провадження і передає правовий спір на розгляд судді-медіатору адміністративного суду з метою проведення медіації. Медіатор проводить процедуру медіації (в приміщенні суду) під власну відповідальність. Організаційну підтримку в оформленні матеріалів справи надає йому канцелярія суду. Якщо медіація успішна, тоді відбувається укладання остаточної угоди між її учасниками, що створює передумову для закриття позовного провадження у справі. Як саме це здійснюється, залежить від правового врегулювання статусу медіатора. У разі, якщо учасники процесу або медіатор вважають, що медіація не дала результату, тобто є невдалою, матеріали повертаються до відповідної судової колегії, яка й продовжує позовне провадження по справі. [2,с.288].

В Кодексі адміністративного судочинства України чітко не виписано інститут медіації як частини судової практики і відсутні будь-які відсилання до інших кодексів, які б дозволили таке тлумачення, то тут залишається, мабуть, лише одна можливість, а саме пропонувати медіацію як частину адміністративної діяльності судів. У такому разі за згоди учасників процесу формальне судово провадження переривається з метою проведення процедури медіації. Після цього суддя іншої судової колегії або - оскільки мова йде не про судову практику - науковий співробітник суду виступає у ролі медіатора і проводить медіацію. Саме судово провадження тимчасово зупиняється. При успішному завершенні медіації перед судовою колегією, яка власне розглядає справу, має бути заявлено про укладання мирової угоди або іншу форму припинення правового спору (відмова від позовних вимог або їхнє визнання), після чого належний суддя офіційно закриває судово провадження за правилами, встановленими КАСУ. [3,с.256].

Оскільки в Україні не вистачає кваліфікованих медіаторів, то єдино прийнятною наразі формою медіації є так звана судова медіація - тобто процедура медіації проводиться у рамках розпочатого в суді провадження по

справі суддею чи науковим співробітником цього ж суду, які мають відповідну підготовку медіатора. Така форма якнайкраще сприятиме утвердженню медіації як альтернативного способу взаємовигідного розв'язання спору до винесення судового рішення.

На нашу думку, слід скористатися шансом, який надає Кодекс адміністративного судочинства України для впровадження медіації як частини адміністративної діяльності суду, не вносячи при цьому змін до існуючого законодавства. Перш ніж форсувати створення правового регулювання інституту медіації та визначення процедури її проведення, не маючи достатнього практичного досвіду і насамперед його оцінки, можна спробувати отримати необхідні знання з практичного застосування медіації у рамках, скажімо, невеликого пробного проекту. Згодом, коли з'явиться достатня кількість кваліфікованих медіаторів для більшості адміністративних судів і буде можливість подальшої підготовки кадрів, є шанс провести дійсно потужний серйозний модельний проект по запровадженню медіації. Після обробки отриманих даних та оцінки результатів проекту можна вже вносити зміни до діючого Кодексу адміністративного судочинства України, спираючись на солідну практичну базу.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року // ВВР. — 2005. — № 35-36, № 37.
2. Бандурка О. М, Тищенко М. М. Адміністративне судочинство : Підручник для вищ. навч. закл.—К: Літера ЛТД, 2011.—288 с.
3. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес: Навч. посіб. / За заг. ред. Голосніченка І.П. — К.: ГАН, 2010. — 256 с.

Нові правила здійснення адміністративного судочинства за судовою реформою 2017

Гусельнікова Н.Д., студентка 2 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Надання суду права у випадку, якщо закон або договір не визначають ефективного способу захисту порушеного права чи інтересу особи, яка звернулася до суду, відповідно до викладеної в позові вимоги такої особи визначити у своєму рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону. Це знайшло відображення у частині 2 статті нової редакції КАСУ[1].

У вищенаведеному положенні закладено суб'єктивний підхід. Суб'єктивною точкою зору як особи, яка звернулася до суду з відповідною вимогою, так і суду, який, задовольняючи вимоги цієї особи, може вибрати на свій розсуд спосіб захисту, відмінний від тих, що передбачені законом або договором. Такий підхід загрожує неупередженості та справедливості розгляду справи, що може призвести до протилежних наслідків, які очікуються від прийняття проекту.

Визначення Верховного Суду як єдиної касаційної інстанції в Україні та запровадження нового порядку розгляду ним справ. Обмеження кола справ, які можуть підлягати касації. Це впливає, зокрема, з переліку справ, які не підлягатимуть касаційному оскарженню (частина 5 статті 328 КАСУ) [1]. Такі зміни істотно звужують конституційні права суб'єктів на касаційне оскарження судових рішень, що може призвести до суттєвого збільшення випадків оскарження судових рішень прийнятих національними судами до Європейського суду з прав людини.

Спосіб виклику в суд відповідача, третьої особи, свідка, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого не відоме, – через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання (частина перша статті 130 нової редакції КАСУ) [1]. Такий спосіб виклику є нераціональним, оскільки, по-перше, у значної кількості громадян немає можливості доступу до вказаного

електронного ресурсу. По-друге, користувачами офіційного веб-порталу судової влади України є досить вузьке коло осіб, а тому навряд чи повідомлення на ньому можна вважати офіційним викликом до суду.

Штраф одним із заходів процесуального примусу (стаття 149 нової редакції КАСУ). Суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід Державного бюджету України з відповідної особи штрафу у сумі від 0,5 до п'яти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб у випадках:

1) невиконання процесуальних обов'язків, зокрема ухилення від вчинення дій, покладених судом на учасника судового процесу;

2) зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству;

3) неповідомлення суду про неможливість подати докази, витребувані судом, або неподання таких доказів без поважних причин суб'єктом владних повноважень тощо.

По-перше, штраф не може бути заходом процесуального примусу, оскільки за своєю суттю він є нічим іншим як грошовим стягненням, що накладається на осіб, які вчинили відповідне правопорушення (адміністративне, кримінальне тощо).

По-друге, більшість із пропонованих проектом діянь (вчинення яких тягне за собою накладення штрафу) охоплюються складом адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 «Прояв неповаги до суду» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП)[2]. Зокрема, у вказаній статті КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за: 1) неповагу до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в непідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуєчого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил (частина перша); 2) злісне ухилення експерта, перекладача від явки в суд (частина третя); 3) невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом

під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства (частина четверта). При цьому перешкоджання посадовою особою під будь-яким приводом явці до суду народного засідателя, присяжного для виконання покладених на них обов'язків тягне за собою адміністративну відповідальність, передбачену статтею 185-5 зазначеного Кодексу.

Новелою є закріплення в частині десятій статті 169 нової редакції КАСУ у якості підстави для залишення судом заяви, скарги, клопотання без руху, виявлення судом на момент відкриття провадження за відповідною заявою, скаргою, клопотанням того факту, що *відповідна сума судового збору не зарахована до спеціального фонду Державного бюджету України*[1]. Тобто, для особи, яка звернулася до суду з заявою, скаргою, клопотанням, за подання яких передбачено сплату судового збору (крім заяви про забезпечення доказів або позову), настання негативних наслідків передбачено не лише у разі несплати відповідного збору, а й у разі незарахування його у встановленому законом порядку до спеціального фонду незалежно від причин. Наведена норма є порушенням прав заявника/скаржника. При цьому законодавчо неврегульованим залишається питання про те, яким чином особа може самостійно контролювати здійснення відповідного зарахування, а також яким чином повинен бути усунутий відповідний недолік у випадку залишення судом заяви, скарги, клопотання без руху з вище вказаних підстав.

Можливість допиту сторін, третіх осіб, їх представників як свідків (216 нової редакції КАСУ) [1]. Зокрема, якщо сторона, третя особа, їх представники заявляють про факти, які мають значення для справи й які їм відомі особисто, вони за їх згодою можуть бути допитані як свідки. В цьому випадку фактично встановлюється такий собі «подвійний» статус названих осіб, що викликає чимало непорозумінь. Зокрема, свідки, які ще не дали пояснень, не можуть перебувати у залі судового засідання під час судового розгляду. Судовий розпорядник вживає заходів, щоб свідки, яких допитали, не спілкувалися з тими, яких суд не допитав (частина 2 статті 212 нової

редакції КАСУ).

В разі, якщо питання про відвід судді неможливо розглянути в суді, в якому розглядається справа, то справа для вирішення питання про відвід передавалася до суду, найбільш територіально наближеного до цього суду (частина 5 нової редакції КАСУ) [1]. Така пропозиція суперечить основним принципам судоустрою: територіальності, спеціалізації та інстанційності, визначеним у статті 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів». Крім того, найбільш територіально наближеним судом може бути суд вищої інстанції, а тому передача такої справи буде неможливою, оскільки головним завданням такого суду є перевірка та обґрунтованість прийнятих рішень, а не вирішення питань про відвід судів.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» 23.03.2017;

2. Пояснювальна записка «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» 23.03.2017

Електронне судочинство в адміністративному судочинстві, як частина судової реформи

Вересенко А.В., студент 2 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

03 жовтня 2017 року Верховна Рада України ухвалила президентський закон «Про внесення змін до Господарського і Цивільного процесуальних

кодексів України, Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів», №6232.

Даний законопроект № 6232 розглядали протягом майже двох пленарних тижнів, і врешті за нього проголосували 234 народних депутатів.

Законом, згідно з текстом до другого читання, встановлюється, що в судах, Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, Державній судовій адміністрації України, їх органах та підрозділах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система [2 с. 1].

Згідно з ч. 1 ст. 18 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), Закону «Про внесення змін до Господарського і Цивільного процесуальних кодексів України, Кодексу адміністративного судочинства та інших законодавчих актів» (далі – закон №6232), яка закріплює Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, зазначає, що у судах функціонує Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (далі – ЄСІТС) [1 с. 507].

Відтепер, позовні та інші заяви, скарги та інші визначені законом процесуальні документи, що подаються до адміністративного суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі в день надходження документів.

Визначення судді або колегії суддів (судді-доповідача) для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою у порядку, визначеному КАС України.

Безумовно, одна із позитивних рис міститься в ч. 4 ст. 18 КАС України закону №6232, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції [1 с. 507].

Тепер суд, з застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи в порядку, визначеному КАС України та Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, направляє судові рішення та інші процесуальні документи учасникам судового процесу на їх офіційні електронні адреси, а також, в електронній формі із застосуванням зазначеної системи, вчиняє інші процесуальні дії.

Особам, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, суд вручає будь-які документи у справах, в яких такі особи беруть участь, виключно в електронній формі, шляхом їх направлення на офіційні електронні адреси таких осіб, що не позбавляє їх права отримати копію судового рішення у паперовій формі за окремою заявою. Але, згідно з ч. 8 ст. 18 КАС України закону №6232, реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі.

Особи, які зареєстрували офіційні електронні адреси в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі, подають процесуальні та інші документи, письмові та електронні докази, вчиняють інші процесуальні дії в електронній формі виключно за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, з використанням власного електронного цифрового підпису, прирівняного до власноручного підпису відповідно до Закону України "Про електронний цифровий підпис", якщо інше не визначено КАС України [1, с. 508].

Мимоволі виникає питання, що ж робити з письмовою формою документів, адже як згідно з п. 1 ч. 9 ст. 18 КАС України, закону №6232, суд проводить розгляд справи за матеріалами судової справи в електронній формі. Однак, не менш важливим є те, що в законопроекті не передбачено відокремлення паперового документообігу від електронного. Процесуальні та інші документи і докази у паперовій формі не пізніше наступного дня з дня їх надходження до суду переводяться у електронну форму та долучаються до матеріалів електронної судової справи в порядку, визначеному Положенням про

Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. А На думку експертів, це може призвести до порушень у сфері документообігу та втрати паперових оригіналів документів, що при здійсненні судочинства є неприпустимим.

При цьому в законі, п. 2 ч. 9 ст. 18 КАС України, передбачено, що у разі, якщо неможливо розглянути справу судом в електронній формі з технічних причин, що може перешкодити розгляду справи у строки, законом, справа розглядається за матеріалами в паперовій формі, для чого матеріали справи невідкладно переводяться в паперову форму у порядку, встановленому Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. Така законодавча невизначеність, переконані фахівці, може призвести до того, що частина документів у справі буде існувати в електронному вигляді, а частина – у паперовому. При цьому однієї цілісної справи фактично не існуватиме, що може взагалі унеможливити судовий розгляд відповідних категорій справ [3 с. 1].

Більшість експертів вважають сумнівним і термін набуття чинності цим законопроектом. Адже впровадження його новел на загальнодержавному рівні буде можливим лише за умови подолання «цифрової нерівності». Також, на їхню думку, питання визначення адміністратора інформаційно-телекомунікаційної системи, вимог щодо безпеки відповідних баз даних та їх надійності мали б вирішуватись не на підзаконному нормативно-правовому рівні (як це передбачено в законопроекті), а на рівні закону [3 с. 1].

Отже, аналізований закон, на нашу думку, є кардинально новим продуктом, який сприятиме судовому захисту порушеного права, і залучить багато механізмів боротьби із зловживанням прав. Але пропозиція щодо створення так званого «електронного суду» потребує більш ґрунтовного вивчення та наразі виглядає дещо передчасною.

У першу чергу, це пов'язано як з низьким рівнем матеріального забезпечення населення, так і з відсутністю належного телекомунікаційного оснащення в багатьох регіонах України. З огляду на це, більшість громадян буде

вимушена звертатися до суду в паперовій формі, а отже, сплачувати повну ставку судового збору за таке звернення. Водночас для громадян, які подаватимуть до суду аналогічні документи в електронній формі, буде застосовуватися коефіцієнт 0,8 для пониження відповідного розміру ставки судового збору. Крім того, така «нерівність» із одночасним суттєвим підвищенням ставок судового збору (як це пропонується законопроектом), фактично унеможливить доступ до правосуддя значної кількості громадян, що є порушенням конституційного права особи на судовий захист.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 03 жовтня 2017 р. //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 35-36, № 37, ст.446
2. Судова реформа після трьох тижнів обговорень: Рада ввела електронне судочинство [Електронний ресурс] // УНІАН. – 3. – Режим доступу до ресурсу:<https://www.unian.ua/politics/2167764-sudova-reforma-pislya-troh-tijniv-obgovoren-rada-vvela-elektronne-sudochinstvo.html>.
3. Беззуб І. Реформа процесуального законодавства в Україні: оцінки експертів [Електронний ресурс] / І. Беззуб // НЮБ НБУВ – Режим доступу до ресурсу:http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3010:reforma-protsesualnogo-zakonodavstva-v-ukrajini-otsinki-ekspertiv2&catid=71&Itemid=382.

Актуальність відображення судової реформи в адміністративному судочинстві

Чмуневич Р.Ю., студент 2 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Однією з основних засад зовнішньої політики визначено забезпечення інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі[1]. Тому Україна, котра проголосила свою незалежність і стала на шлях демократичних перетворень, і побудови правового суспільства, потребує фундаментальних змін в правовому аспекті, саме тому на даний час в Україні проводиться низка реформ, однією із яких є судова реформа.

Конституція України визначає, що Україна є правовою державою, в якій права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість її діяльності. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. В Україні визнається і діє принцип верховенства права, реалізація якого є неможливою без ефективного судового захисту прав, свобод та інтересів особи [2].

На недосконалість судового захисту в Україні неодноразово вказував у своїх рішеннях щодо України Європейський суд з прав людини, вказуючи на такі проблеми української судової системи, як недостатня правова визначеність, недотримання розумних строків розгляду справ, обмеження права доступу до суду, недостатнє дотримання принципів незалежності і безсторонності суду тощо.

Існує ретельно визначений перелік чому саме система правосуддя не виконує поставлені перед нею завдання, перелік даних чинників визначений Указом Президента України Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, до таких чинників відносять: низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства; розповсюдженість корупційних явищ у сфері правосуддя; недосконалість кадрового планування в системі судової влади; та інші. Також, даним указом передбачено порядок реформування даних галузей законодавства.

З метою здійснення вище зазначеної судової реформи було розроблено Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністра-

тивного судочинства України та інших законодавчих актів №6232 від 23.03.2017. На даний час законопроект переданий на підписання Президентом України.

Зміни, які передбачені в даному законопроекті не могли не зачепити Кодекс адміністративного судочинства та адміністративне судочинство в цілому.

Однією із новацій, яка буде передбачена в КАС України це поява типових та зразкових справ.

Зразкова адміністративна справа – типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення [3].

Якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів перебуває десять або більше типових адміністративних справ, суд, який розглядає одну чи більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з них Верховним Судом як судом першої інстанції.

Ухвала про відкриття Верховним Судом провадження у зразковій справі публікується на офіційному веб-порталі судової влади України, а також в одному із загальнодержавних друкованих засобів масової інформації не пізніше, ніж за 10 днів до дати судового засідання для розгляду зразкової справи.

Суд, який розглядає типову справу, має право зупинити провадження за клопотанням учасника справи або за власною ініціативою у випадку, якщо Верховним Судом відкрито провадження у відповідній зразковій справі.

Типові адміністративні справи – адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги.

Провадження у типовій справі підлягає відновленню з дня набрання законної сили рішенням Верховного Суду у відповідній зразковій справі.

При ухваленні рішення у типовій справі, яка відповідає ознакам, викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи, суд має враховувати правові висновки Верховного Суду, викладені у рішенні за результатами розгляду зразкової справи.

Отже, впровадження вказаної процедури в адміністративному судовому процесі дасть змогу зменшити навантаження на суддів, забезпечити єдність правозастосовчої практики та сприятиме швидкому розгляду великої кількості однотипних справ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 року № 2411-VI, ст.14 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>

2. Указ Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» від 20.05.2015 року № 276/2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>

3. Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів № 6232 від 23.03.2017 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415

Європейські стандарти адміністративної юстиції

Кириченко І.Р., студентка 2 курсу факультету №2 НАВС

Булик І.Л., старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

Актуальність теми присвячена дослідженню європейських стандартів адміністративної юстиції як мінімальних вимог до держав-членів

Європейського Союзу та Ради Європи для захисту суб'єктивних прав громадян, а також аналізу інституту адміністративної юстиції як невід'ємної ознаки правової держави. Інтеграція України в європейський правовий простір вимагає повномасштабного реформування правової системи на основі принципів та стандартів, що сформувалися на загальноєвропейському рівні. Зокрема, розпочата в Україні адміністративно-судова реформа, створення в Україні системи адміністративних судів, розробка нормативної бази регулювання адміністративного судочинства відбуваються із врахуванням міжнародних та європейських стандартів адміністративної юстиції. Їх дотримання є передумовою для інтеграції України в європейський правовий простір, а також для набуття ознак правової держави.

Крім того, Актуальність запропонованої теми зумовлена необхідністю провести науково-теоретичне дослідження інституту адміністративної юстиції, зокрема дослідження її європейських стандартів та зарубіжного досвіду, що дасть змогу визначити напрями реформування під час інституціоналізації в Україні.

Адміністративна юстиція як один з найважливіших інститутів правової держави-це ефективний засіб контролю за діяльністю органів виконавчої влади. Запровадження в Україні адміністративного судочинства й утворення адміністративних судів своєю метою має гарантування права кожного оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, що, у свою чергу, повинно забезпечити реалізацію конституційного принципу відповідальності держави за свою діяльність перед людиною [1, с.232].

Спеціальні комітети Ради Європи розробили Принципи адміністративного права, які визначають відносини між адміністративними органами та приватними особами.

Ці принципи мають на меті забезпечити ефективні засоби контролю за адміністративними актами та діями органів державного управління, які порушують права та інтереси громадян. Відзначається, що одним із таких

способів є судовий контроль, який є неодмінним атрибутом держави, для якої визначальним є панування права та захист і повага прав людини.

Основні вимоги до судового контролю, визначені у принципах адміністративного права Ради Європи:

- розгляд справи має відбуватись незалежним та об'єктивним судом (трибуналом), створеним відповідно до закону;
- справедлива адміністративна процедура, що проведена у розумні строки;
- справедливе та відкрите судове засідання;
- забезпечення ефективного засобу правового захисту [2, с. 290].

Конституційні традиції та правові системи різних держав характеризуються різними моделями адміністративної юстиції, що пропонують різні форми захисту суб'єктивних прав громадян.

В Англії однією з найбільш відомих політико-правових ідей була теорія “панування права” (Rule of Law), яка є основоположним конституційно-правовим принципом, надумку професора Оксфордського університету А.В.Дайсі. Дослідник визначив дві основні ознаки цього принципу. По-перше, він означає абсолютне верховенство чи перевагу загального права над свавіллям, а також виключає його можливість, прерогативу або навіть широку дискреційну владу адміністрації. Другим значенням згаданого конституційного принципу є рівність перед законом, тобто однакове підпорядкування всіх осіб перед загальним правом, що застосовується звичайними судами. За цим принципом усі громадяни є рівними перед законом та однаково відповідають перед судом незалежно від посади, яку вони займають. [3, с. 235]

Підсумовуючи аналіз європейських стандартів адміністративної юстиції, можна дійти наступних висновків.

Інтеграція України в європейський правовий простір вимагає реформування правової, економічної системи та приведення її у відповідність до стандартів європейських інституцій. Європейські стандарти є тими

вимогами, що забезпечують наближення правових систем та є важливим засобом гармонізації законодавства України та Європейського Союзу. Адаптація законодавства України - це перший етап тривалого процесу наближення національної системи права, включаючи також правову культуру, доктрину та судову і адміністративну практику, до системи права Європейського Союзу відповідно до критеріїв, що висуваються Європейським Союзом щодо держав, які мають намір приєднатися до нього.

Прийняття Кодексу адміністративного судочинства України стало важливим кроком до законодавчого закріплення європейських стандартів адміністративної юстиції, розроблених спеціальними комітетами Ради Європи.

Наявність різноманітних органів, що захищають права і свободи громадян, створює механізм, без якого неможливе функціонування правової держави. У різних країнах існують свої специфічні способи захисту публічних суб'єктивних прав громадян, але одним з найважливіших є інститут адміністративної юстиції, що служить ефективним засобом контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

Адміністративна юстиція є невід'ємною рисою правової держави, і створення її є завданням кожної демократичної держави.

Із законодавчим закріпленням спеціального порядку розгляду адміністративно-правових спорів Україна підтвердила своє прагнення європейської інтеграції та приведення свого законодавства у відповідність до європейських стандартів та норм. Важливим залишається питання наскільки ефективно вдасться сформувати систему адміністративних судів, які у своїй діяльності будуть виконувати всі гарантії, передбачені у Кодексі адміністративного судочинства України.

Перспективами подальших досліджень є аналіз формування та розвитку адміністративної юстиції в Україні, запозичення позитивного зарубіжного досвіду, зокрема англо-саксонських країн, а також наближення до європейських стандартів у контексті європейської інтеграції України.

Список використаних джерел

1. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики // За заг. ред. В.Б.Авер'янова. - 2015 р.
2. Димитров Ю. Адміністративна юстиція - атрибут демократичної правової держави // ПравоУкраїни. – 2016 р.
3. Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України // І.Б. Коліушко, Р.О. Куйбіда.- 2016 р.

Суди як основа здійснення правосуддя в адміністративному судочинстві

Городнюк Д.Е., студентка 2 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Україна взяла курс на створення правової держави, що поставило вимогу кардинального реформування всіх сфер суспільно-публічного життя. Як відомо, на сьогодні активно обговорюються зміни до Конституції України щодо реформування судової системи. Мова йде про фундаментальні зміни в судовій системі, серед яких – ліквідація спеціалізованих судів, зокрема адміністративних. Досвід засвідчив неефективність існуючих в Україні органів та процедур вирішення спорів, де однією стороною є громадянин, а іншою - орган виконавчої влади. І, відповідно, постає завдання сформувати нові механізми захисту прав, свобод та законних інтересів громадян. І саме адміністративна юстиція є найкращим варіантом вирішення цієї проблеми.

Через труднощі у створенні адміністративних судів пройшла не одна країна Європи. Європейський суд з прав людини в одному зі своїх рішень наголосив: «Сам факт створення та існування адміністративних судів, безумовно, можна привітати як одне з провідних досягнень держави, заснованої на верховенстві права, – зокрема, з огляду на те, що ці суди

здобули юрисдикцію розглядати акти адміністративних органів не без відповідної боротьби» .

На нашу думку тільки адміністративні суди є єдиним дієвим інструментом, спроможним надати декларуючим принципам «верховенства права», «демократичності», «доступності» і «транспарентності» (прозорості) реального змісту та наповнення. Безумовною перевагою такої моделі є професіоналізм, досвідченість професійних суддів, що забезпечується їхньою чіткою спеціалізацією, а також особливою процедурою розгляду судами адміністративних справ. Ця процедура викладена в Кодексі адміністративного судочинства України, прийнятого Верховною Радою України в липні 2005 року.

Основною ознакою адміністративної юстиції, як гілки правосуддя, є наявність спору про право адміністративне. Питання про адміністративну юстицію методологічно пов'язане з визначенням предмета адміністративного права, і в багатьох наукових працях наших вчених проблеми адміністративної юстиції розглядаються нерозривно з реформуванням адміністративного права, уточненням його предмета правового регулювання. Витоки проблем адміністративної юстиції можна знайти як у самій управлінській діяльності, так і в теорії державного управління.

На наш погляд судовий розгляд адміністративних рішень незалежними судами є частиною стандарту ЄС і важливим елементом забезпечення верховенства права. Адміністративний суд відповідає не тільки за практичну реалізацію закону, але також повинен забезпечувати ефективне виконання судового рішення у таких питаннях, як пенсії, страхування здоров'я тощо.

На суддів адміністративних судів покладається відповідальна місія впроваджувати європейські стандарти належного урядування через оцінку при вирішенні конкретних судових справ діяльності публічної адміністрації. В адміністративному судочинстві існують критерії, запозичені з досвіду багаторічного функціонування європейського адміністративного простору, на основі яких суд має оцінювати адміністративні акти (частина третя статті 2

Кодексу адміністративного судочинства). Щоб почувати себе упевненим у суді, чиновник повинен враховувати ці критерії при прийнятті рішень, інакше справу в суді буде програно. Таким чином, практика адміністративних судів з часом має змінити діяльність органів публічної адміністрації, посадових чи службових осіб – не лише змусить їх керуватися законом, а й навчить тлумачити закон, виходячи з принципу верховенства права, а не вишукуючи букву закону, яка їм вигідна в тій чи тій ситуації.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35, № 36, № 37.
2. Адміністративне право України в Умовах євроінтеграції: матеріали науково-практичного семінару / ред. колегія: О.В. Кузьменко (голова), І.Д. Пастух, О.К. Волох. Х.: НікаНова. 2014.
3. РішенняЄвропейськогоСудузправлюдиниусправі «КресспротиФранції» від 7 червня 2001 року (Judgment of The European Court of Human Rights: Kress v. France, 7 June 2001, Published in Reports of Judgments and Decisions 2001-VI).
4. Шмідт Г. Співвідношення та взаємозв'язок управління, адміністративного права та адміністративно-правового захисту // Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України / Автори-упорядники І.Б.Коліушко, Р.О.Куйбіда. – К.: Факт, 2003. - С. 525-526.

Проблеми впровадження медіації в адміністративне судочинство

Жовнодій К.В., студентка 3 курсу навчально-наукового інституту №1 НАВС

Булик І.Л., старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

Процес інтеграції України в європейський правовий простір, що

розпочався і триває, передбачає, серед іншого, повномасштабне реформування правової системи на основі принципів та стандартів, що сформувалися на загальноєвропейському рівні. Зокрема, розпочаті в Україні адміністративна та судова реформи, створення в Україні системи адміністративних судів, розробка нормативної бази регулювання адміністративного судочинства відбуваються із врахуванням в цих процесах міжнародних стандартів, окремих теоретичних положень доктрини та позитивного практичного досвіду зарубіжних держав.

Медіація, як альтернативний спосіб вирішення спорів широко застосовується у багатьох країнах світу, насамперед в США та країнах Європи. Дискусії щодо доцільності використання цього інституту тривають не один рік, оскільки багато вчених вважає, що в рамках адміністративного судочинства це неможливо[5].

Передусім треба з'ясувати, що являє собою медіація. Медіація – це альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їхнього спору за допомогою медіатора. Основними завданнями процедури є:

- вирішення спору шляхом досягнення взаємоприйняттого рішення;
- усунення шкоди спричиненої спором;
- запобігання поновленню конфлікту.

Однак перешкодою впровадження медіації в адміністративному судочинстві є суб'єктний склад сторін, оскільки однією зі сторін завжди буде орган державної влади. Державні службовці зобов'язані діяти відповідно та у межах закону, тому вони обмежені у прийнятті рішень. Це зумовлено наявністю в Конституції України прямої вказівки на те, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Мабуть важко буде дочекатися ініціативи вирішення спору у позасудовий спосіб від органу публічної адміністрації,

проте останній все ж таки має прийняти таку пропозицію, в тому разі, якщо ініціатором буде інша сторона спору.

Сьогодні вирішення фінансового питання полягає у формуванні інституту медіації в адміністративному судочинстві у формі функціонального обов'язку окремих працівників судової гілки влади (судді або іншого співробітника суду, що спеціалізується на медіації).

У цьому випадку діяльність не потребує додаткових фінансових витрат і не суперечить положенням Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у якому вказано, що: «Судді не можуть обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої»[2]. Медіація здійснюється у робочий час і без мети отримання прибутку. Схожа практика існує у Республіці Польща. Медіацію в адміністративних справах проводить суддя або інший працівник суду, який має необхідні знання. В окремих судах створюється спеціальний відділ, працівники якого вирішують справи шляхом медіації.

Також важливим питанням є те, що не до всіх адміністративних справ, передбачених ст. 17 КАС України, може застосовуватися альтернативний спосіб вирішення конфлікту. Такими категоріями справ є передбачені ч. 3 ст. 17 КАС України спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також ч. 5 ст. 17 спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму. Це пояснюється особливим характером правовідносин, що складаються між сторонами конфлікту. Медіабельними можна вважати передбачені ч. 1 ст. 17 КАС України спори фізичних та юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, а також спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, передбачених законодавством.

Четвертим питанням впровадження медіації в адміністративне

судочинство є відсутність належного правового супроводу. Наразі розроблено проект Закону «Про медіацію» [3; 4]. Відповідно процедура примирення можлива за такого механізму: відповідно до ст.111 КАС України на попередньому судовому засіданні суддя роз'яснює сторонам можливості щодо мирного врегулювання спору. У тому разі, якщо сторони приймають пропозицію, суд передає матеріали справи іншому судді-медіатору або іншому працівнику суду, що здійснює медіацію на постійній основі відповідно до своїх функціональних обов'язків. У випадку досягнення згоди сторони заключають угоду, справа повертається до судді, який відкрив провадження в адміністративній справі після чого він постановляє ухвалу про закриття провадження у справі, а в ухвалі зазначаються умови примирення. Як наслідок, суддя також може постановити ухвалу про закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою від адміністративного позову позивачем або визнання адміністративного позову відповідачем, залежно від передбачених угодою домовленостей. Якщо примирити сторони не вдалося, справа повертається до судді, який відкрив провадження в адміністративній справі, і розгляд справи продовжується у порядку встановленому КАС України [1].

Незважаючи на деякі суперечності, поступове впровадження інституту медіації не просто можливе, а є необхідним заходом, що сприятиме розвитку правової культури населення, допоможе розвантажити систему адміністративних судів України та сприятиме мирному вирішенню публічно-правових спорів.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України № 2747-IV від 06.07.2005 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
2. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» № 1402-VIII від 02.06.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

3. Проект Закону України «Про медіацію» 3665-1 від 29.12.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57620

4. Проект Закону України «Про медіацію» 3665 від 17.12.2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463

5. Фрідріх-Йоахім Мемель Медіація в адміністративному судочинстві України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.voas.gov.ua/upload/337_mediac2.pdf

Гарантії незалежності суддів – основа ефективної судової влади

Мирончук Ю.В., студентка 3 курсу групи факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Відповідно до ст.6 Закону України "Про судоустрій і статус суддів"-здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, щодо розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень забороняються і мають наслідком відповідальність, установлену законом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи повинні утримуватися від заяв та дій, що можуть підірвати незалежність судової влади. Для захисту

професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до цього Закону діє суддівське самоврядування.[2]

Суддівська незалежність, забезпечується завдяки закріпленню на конституційному рівні гарантій суддівської незалежності; суддівській участі у прийнятті рішень (суддівське самоврядування); вихованню та розвитку професійних навичок; належному фінансуванню як за посадою, так і судів у цілому; свободі від політичних заходів та свободі особистого життя; неможливості звільнення судді та його переведення на іншу посаду; радикальним покаранням осіб, які впливають або мають намір вплинути на суддю; організаційному відокремленню судів від адміністративних органів влади; особистій внутрішній незалежності тощо[2]

Проблема реалізації принципу незалежності суддів не обмежується окремою державою. Вона привертає увагу міжнародного співтовариства. У цьому сенсі можливо говорити про інтернаціоналізацію стандартів незалежності суддів. Так, основні принципи та методи утвердження незалежності суддів встановлені в Рекомендації N (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів» (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13.10.94р.). На міжнародному рівні вважається, що суддя, якому надана правомочність вирішення правових питань, повинен бути спроможним робити це вільно від втручання з боку законодавчої і виконавчої влад, а також взагалі без будь-якого примусу або незаконних впливів.

Враховуючи положення чинного законодавства України, принцип незалежності суддів і підкорення їх тільки закону слід розглядати як врегульовану чинним законодавством демократичну засаду, яка передбачає здійснення суддями процесуальної діяльності без будь-якого незаконного впливу, а також непідзвітність суддів будь-кому та самостійне право кожного судді вільно брати участь у дослідженні доказів, обговоренні і прийнятті рішень за власним переконанням.

Забезпечення незалежності суддів є проблемою комплексною, тому до її

вирішення слід підходити застосовуючи саме цей метод. На мою думку, слід починати з етапу відбору та призначення (обрання) суддів. Необхідно уважно ставитись до рівня спеціальної підготовки кандидата, адже особа з низький рівнем освіти є потенційним об'єктом для маніпулювань з боку сторін у справі або інших осіб. Крім того, утвердженню принципу незалежності суддів має сприяти посиленню демократизації та прозорості процедури відбору і призначення суддів.

Всі заходи з становлення та утвердження у державі принципу незалежності суддів повинні в кінцевому результаті досягти того, щоб судді мали змогу діяти без обмежень, без неправомочного впливу, підбурення, тиску, погроз, неправомочного прямого чи непрямого втручання, незалежно з чийого боку та з яких мотивів воно б не здійснювалось.

Судді мають бути цілком вільними у винесенні неупередженого рішення у справі, яку вони розглядають, покладатись на своє внутрішнє переконання, власне тлумачення фактів та чинне законодавство.

Незалежність суддів при розгляді конкретних судових справ має забезпечуватись не тільки, так би мовити ззовні, як то: належне фінансування та забезпечення матеріально-технічної бази, а й в середині самого суду. Мається на увазі неприпустимість непроцесуального впливу на суддю з боку інших суддів та керівників судів.

Однією з вагомих гарантій незалежності суддів є забезпечення їх особистої безпеки та їх державний захист.

Важливим елементом організації робочого процесу є належна організація робочих місць з метою створення на кожному з них необхідних умов для високопродуктивної і висококваліфікованої праці при якомога менших фізичних зусиллях та мінімальному нервовому напруженні судді.

Для створення відповідних умов праці, які дозволять суддям ефективно працювати, необхідно, крім іншого, укомплектувати штати достатньою кількістю суддів та забезпечити їм перед призначенням і протягом всієї кар'єри необхідну професійну підготовку. Слід забезпечити суддів таким

розміром заробітної плати, щоб вона відповідала їх статусу, гідності цієї професії та відповідальності, яку вони беруть на себе.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII "Про судоустрій і статус суддів" з 30.09.2016 року [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

Проблемні питання реформування судочинства в Україні

Дубініна В.В., студентка 3 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Законопроект прийнятий в цілому та чекає на підпис президента. Це кілька нових кодексів і велика кількість змін до законів, які вносять багато точкових змін у системі судочинства. Один із найважливіших моментів – зміна інституту касації (перевірка судом законності й обґрунтованості вироків і рішень суду, що набрали законної сили, тобто пройшли стадію апеляції). Зараз маємо чотири рівні суддів, які особа повинна пройти, щоб отримати фінальне рішення. Це суди першої інстанції, або місцеві, другої, або апеляційні, третьої, або вищі суди, і четверта інстанція – Верховний Суд. Тепер замість двох вищих рівнів буде одна касаційна інстанція – Верховний Суд. Тож залишиться лише три інстанції. Це має привести до швидшого отримання фінального рішення. Завдання процесуальної зміни було в тому, щоб забезпечити відповідною базою новий Верховний Суд. Проте в цих законопроектах теж багато інших змін, які, наприклад, стосуються можливості запровадження «електронного суду».

Наше сучасне життя не можливе без новітніх технологій, от і наші суди намагаються перейняти цей життєвий досвід.

Спочатку Вища рада правосуддя (орган, створений на базі Вищої ради юстиції у 2016 році, який має слідкувати за доброчесністю та підзвітністю суддів перед суспільством, додержанням ними Конституції і законів, за професійною етикою в роботі суддів і прокурорів) ще повинна прийняти підзаконний акт, який врегулює деталі роботи «електронного судочинства». Після цього має бути розроблене відповідне програмне забезпечення. Тільки тоді державна судова адміністрація може повідомити про готовність роботи цієї системи. Лише через 9 місяців після цього запрацює «електронне судочинство». Це займе щонайменше рік. Проте в тестовому режимі комп'ютерне програмне забезпечення вже працює, можна зареєструватися в «електронному суді». Та наразі він не має тих функцій, які передбачені нововведеннями.

Після впровадження змін справді можна буде, не виходячи з дому, направляти звернення до суду, отримувати документи в справі, доступ до матеріалів справи. Це будуть будь-які адміністративні справи. Якщо систему зроблять, то «електронний суд»:

- по-перше, заощадить час;
- по-друге, забезпечить належне повідомлення учасників процесів;
- по-третє, позбавить учасників потреб їздити до суду, щоб ознайомитися з матеріалами справи.

Тож це буде економія часу та грошей. Технічні можливості для цього вже створюються.

Адвокат у адміністративному судочинстві. Які зміни нас чекають?

На сьогодні це мінус змін. По-перше, в Україні багато юристів, які не мають статусу адвокатів. Такі положення змушують їх входити в систему адвокатури, яка досить керована і корумпована. Були приклади, затримували керівників адвокатських кваліфікаційних органів, які брали хабарі за складання адвокатських іспитів. Тож без реформи адвокатури це передчасне

рішення.

Зміни передбачають, що вже цього року до Верховного Суду маємо йти з адвокатом, якщо хочемо мати там свого представника [3]. Наступного року в адміністративний апеляційний суд не зможемо піти з будь-яким іншим легальним представником, окрім адвоката. А ще за рік – у місцевий адміністративний суд. Проте не йдеться, що тільки з адвокатом можна йти до суду. Можна і самому. Але якщо хочемо мати там свого представника, то доведеться вибирати тільки з-поміж адвокатів.

У нас немає такого поняття, як «державний адвокат». Зате є безоплатна правова допомога [1]– за особу, яка не може оплатити адвоката, платить держава. Цей адвокат не залежить від держави, а лише виставляє рахунок не клієнту, а державі. Ці адвокати залучені до центрів надання вторинної правової допомоги. Ця система в нас налагоджена. Проте передбачено, що відповідні безоплатні послуги дають лише тим, хто має дуже низький рівень достатку (безоплатну вторинну правову допомогу можуть отримати малозабезпечені, тобто ті, чий середньомісячний сімейний сукупний дохід нижчий прожиткового мінімуму 1600 грн.). Тож якщо особа отримує хоча б мінімальну зарплату, то вже не може розраховувати на такого адвоката. А послуги адвокатів у нас насправді значно дорожчі. Це вплине, на жаль, на доступ до правосуддя.

Хотіли підвищити ставки судового збору, але, здається, в кінцевому варіанті проекту закону цього не прийняли, їх залишили на тому ж рівні, що були. Але якщо взяти адміністративне судочинство, коли йдеться про пенсії та інші соціальні виплати, то зараз люди мають можливість звертатись до місцевих та загальних судів у своєму районі [2]. А тепер їм доведеться їздити в обласні центри до суду. Якщо зараз можна подати позов проти сільської ради в районі, то згодом доведеться їхати в обласний центр, де є окружний адміністративний суд. Це віддаляє правосуддя від багатьох потенційних позивачів. Якби такі люди в селі могли користуватися електронними технологіями, то їм було б легше, але навряд чи на це варто розраховувати.

Суддя зможе накласти штрафи за будь-які речі, які вважатиме порушенням порядку проведення процесу [2]. Тобто навіть відсутність реакції на зауваження головуючого можуть каратися таким штрафом. Проект закону передбачає проведення медіації суддею в судовому процесі [3]. Медіатор – посередник, який допомагає сторонам самостійно владнати спір. Сторони вирішують не так, хто винен, але як жити далі. Завдання медіатора – змусити сторони знайти вихід із ситуації, а не вирішувати, хто винен. В усьому світі передбачено, що спочатку медіатор зустрічається зі сторонами, щоб дізнатися їхні інтереси, де вони можуть зійтися, а потім проводить з ними зустрічі конфіденційно, без публіки, і допомагає примиритися. Це нормальна практика для демократичних країн. У нас теж її варто було б спробувати.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
3. Закон України від 03.10.2017 р. N 2147-19 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2147>.

Важливість цілісності адміністративної системи

Тута Н.О., студентка 3 курсу факультету №2 НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри Адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук *Булик І.Л.*

Відповідно за редакцією статті 17 ЗУ «про про судоустрій і статус

суддів» визначається нова система судоустрою України, яку складають місцеві суди; апеляційні суди; Верховний Суд як найвищий суд у системі судоустрою України. Для розгляду окремих категорій справ в системі судоустрою діють Вищий патентний суд та Вищий антикорупційний суд.

При цьому створені і діючі відповідно до чинної Конституції України вищі спеціалізовані суди, фактично підлягають ліквідації [1].

Запропонованим законом також ліквідується Верховний Суд України та утворюється Верховний Суд, роль якого значно посилюється в системі судоустрою. При цьому проєктантами проігноровано рекомендації, які 23 жовтня 2015 року ухвалила Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія), відповідно до яких запропоновано адміністративні суди виділити в автономну судову систему [2].

Вищий адміністративний суд України, здійснивши аналіз положень проєкту Закону, вивчивши висновок Венеціанської комісії, взявши до уваги досвід країн сталої демократії (Німеччина, Польща, Литва, Нідерланди, Франція, багато інших), не може погодитись із запропонованими змінами з огляду на таке. Статтею 3 Конституції України встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1] .

Діяльність держави повинна бути спрямована на забезпечення дотримання всіх встановлених прав та свобод людини. Важливу роль у захисті прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб відіграє адміністративна юстиція. У міжнародному правовому полі адміністративна юстиція розглядається як обов'язковий елемент правової держави щодо гарантованості прав і свобод громадян від неправомірних дій органів публічної та виконавчої влади. Тому адміністративну юстицію слід розглядати як надзвичайно важливий процесуально-правовий інструмент у сфері повноцінного здійснення і захисту конституційних прав, свобод та законних інтересів громадян.

Водночас положення проекту Закону становлять реальну загрозу незалежності системи адміністративної юстиції, що призведе до порушення конституційних прав і свобод громадян, інтересів юридичних осіб.

Наразі система судів загальної юрисдикції будується за принципом територіальності та спеціалізації. Серед вищих спеціалізованих судів функціонує Вищий адміністративний суд України, який є судом касаційної інстанції у вирішенні публічно-правових спорів [3].

Разом із тим запропонованою редакцією частини четвертої статті 125 проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (реєстр. № 3524) передбачено, що з метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди. Відповідно у запропонованій редакції проекту змін до Конституції України визначено лише існування самих адміністративних судів і жодним чином не згадано про окрему систему таких судів. Таким чином, ніякої автономії адміністративних судів в Україні не буде, як і не будуть реалізовані рекомендації Венеційської комісії.

Для підвищення ефективності здійснення адміністративного судочинства адміністративні суди повинні бути відокремлені в автономну систему. Очолювати вертикаль адміністративних судів повинен лише єдиний, не підпорядкований нікому касаційний адміністративний суд, який буде наділений повноваженнями перевіряти внутрішню організацію роботи всіх адміністративних судів, визначати методичну, статистичну, методологічну складові діяльності судів адміністративної юстиції, напрацьовувати єдині підходи та правові позиції в категоріях судових справ і не бути касаційною інстанцією в будь-яких інших судових юрисдикціях та організаційно, юридично і процесуально володіти повною самостійністю та незалежністю. Моноцентрична організація судової системи, запропонована проектом, лише послаблюватиме системність адміністративних судів, що, у свою чергу, не дозволить зміцнити їх автономію в судовій системі, а призведе до уніфікації всіх судових процесів (крім кримінального) [3].

Необхідно враховувати, що тільки адміністративний судовий процес базується, зокрема, на таких принципах, як офіційне з'ясування всіх обставин у справі, верховенство права тощо. Відповідно до закону судді адміністративних судів є активними учасниками судового процесу, вони не є просто арбітрами, як судді судів цивільної та господарської юрисдикції. Судді адміністративних судів самостійно можуть витребувати докази, навіть коли цього не вимагають сторони, вони не приймають відмову від позову, якщо мають сумнів, що така відмова порушить права третіх осіб, що є додатковою процесуальною гарантією захисту законних прав людини, тощо.

Тому запропонований проектом Закону підхід до ліквідації системи адміністративних судів не ґрунтується на конституційних принципах та приписах, в яких людина визнається в Україні найвищою соціальною цінністю, а визнання, дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина – обов'язком держави. Автономна система адміністративних судів повинна забезпечувати можливість розгляду справ у сфері публічно-правових відносин починаючи з першої інстанції, із можливістю апеляційного перегляду рішення, та завершуючи касаційною інстанцією, якою повинен стати суд касаційної (найвищої, останньої) інстанції, рішення якого буде остаточним [2]. Зважаючи на специфічність публічно-правових відносин, де однією зі сторін є суб'єкт владних повноважень, автономна система адміністративних судів на чолі з вищим касаційним адміністративним судом забезпечить можливість реального захисту прав, свобод та законних інтересів у сфері публічно-правових відносин та створить реальний, дієвий механізм забезпечення незалежності адміністративних судів від будь-якого політичного впливу, а також від впливу та свавілля виконавчої та законодавчої влади.

За таких обставин ідея щодо ліквідації автономної ланки адміністративних судів призведе до втрати позитивних здобутків судово-правової реформи в Україні, в рамках якої було запроваджено адміністративне судочинство і створено повноцінну систему

адміністративних судів. Тому запропонований шлях реорганізації судової системи лише знівелює всі позитивні напрацювання і досягнення судової практики попереднього десятиліття.

Адміністративна юстиція визнана і запроваджена у більшості держав світу як найефективніший механізм захисту прав, свобод і законних інтересів особи від порушень з боку органів державної (публічної) влади.[3] Ураховуючи викладене, визнання людини найвищою соціальною цінністю в Конституції України кореспондується з головним обов'язком судової гілки влади забезпечити ефективність здійснення правосуддя в Україні, що прямо залежить від якісної та ефективної побудови та організації судової системи.

Отже, запропоновані проектом Закону організаційні основи системи адміністративних судів порушують цілісність цієї системи, містять суттєві загрози конституційним гарантіям права громадян на судовий захист від неправомірних дій суб'єктів владних повноважень.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII "Про судоустрій і статус суддів" з 30.09.2016 року
3. Ставнійчук М. Судова реформа «навиворіт» «Дзеркало тижня. Україна» – 2015. – № 14.

Розгляд земельних спорів у порядку адміністративного та господарського судочинства

Матчук С.В., викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

Питання розмежування підвідомчості земельних спорів під час вирішення судами питань щодо прийняття позовних заяв до свого провадження й досі залишається одним з найбільш проблемних у судовій практиці. Відсутність однорідної судової практики у цій сфері пояснюється, передусім, широким спектром земельних відносин та великою різноманітністю земельних спорів, що можуть виникати з цих відносин, які, відповідно, можуть розглядатись як загальними та господарськими, так і адміністративними судами. Для усунення сумнівів щодо застосування законодавства, важливу роль відіграють роз'яснення та рекомендації вищих судових інстанцій. Свою позицію стосовно судового підпорядкування земельних спорів висловив Вищий господарський суд України, за якою у земельних відносинах необхідно розрізняти органи влади як суб'єкти публічно-правових владних повноважень та як органи, які реалізують земельні права держави, територіальних громад та Українського народу в цілому, тобто як власників землі.

Відповідно п. 1 ч. 1 ст. 17 Кодексу адміністративного судочинства України компетенція адміністративних судів поширюється на спори фізичних та юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності. Таким чином, якщо виходити із зазначеного, то земельні спори, стороною у яких є суб'єкт владних повноважень, розглядаються адміністративними судами. Суб'єктом владних повноважень згідно з п. 7 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ним управлінських функцій. Тобто справа, стороною в якій є орган державної влади чи місцевого самоврядування, буде адміністративною лише в тому разі, коли такий орган буде здійснювати владні управлінські функції. Слід зазначити, що ст. 2 Господарського кодексу України вказує, що учасниками відносин у сфері господарювання, крім суб'єктів господарювання, є органи державної влади та органи місцевого

самоврядування, наділені господарською компетенцією.

У зв'язку з цим необхідно розрізняти ці органи як суб'єкти владних повноважень і як суб'єкти господарювання [1, с. 27]. Від того, в якій іпостасі виступатиме такий орган у кожному конкретному спорі, буде залежати, якій юрисдикції він підпорядкований – адміністративній чи господарській.

Органи влади здійснюють свої управлінські функції у відносинах, пов'язаних з управлінням в галузі використання земель. Зокрема, такі питання, як встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень, планування використання земель, землеустрій, контроль за використанням та охороною земель, моніторинг земель, ведення державного земельного кадастру, охорона земель підвідомчі адміністративним судам. Своєю чергою, господарським судам підвідомчі земельні спори, що виникають з правовідносин, у яких органи влади діють як власники землі. Наприклад, спори щодо розпорядження земельними ділянками державної та комунальної власності, а саме щодо надання земельних ділянок у власність або користування, відчуження земельних ділянок, укладення, зміна, розірвання договорів купівлі-продажу та оренди, встановлення сервітуту, або укладення інших договорів щодо земельних ділянок, є прерогативою господарських судів. Таким чином, оскарження рішень органів влади як власників землі щодо цих питань має здійснюватися в порядку господарського, а не адміністративного судочинства.

Земельне право має складну природу, оскільки особливості земельного законодавства, яке регулює відносини не лише з метою забезпечити права на землю його суб'єктів, а й з метою раціонального використання та охорони земель, породжує доволі складні питання для процесуальних галузей права. При розгляді судами земельних спорів саме питання щодо співвідношення публічного та приватного у земельному праві викликає низку проблем розмежування компетенції господарських та інших судів щодо розгляду таких спорів.

Тим часом, існують й інші погляди на складність цієї проблеми. Деякі

спеціалісти вважають, що проблема розмежування підвідомчості між адміністративними та господарськими судами насправді перебільшується. Так, суддя Вищого господарського суду, заступник голови судової палати з розгляду спорів, пов'язаних з державним регулюванням економічних відносин Є. Першиков вважає, що стосовно розмежування юрисдикцій “треба просто читати КАС України, де сказано, що якщо відносини пов'язані з управлінською функцією – це адміністративна юрисдикція. Але варто розуміти, що управлінська функція пов'язана з певним управлінням діяльності, але в жодному разі з управлінням власності. Якщо вирішується питання власності – це цивільні та земельні відносини, і їх варто розглядати лише в цивільних та господарських судах, залежно від суб'єктного складу спору” [2, с. 34].

Останні аналітичні дослідження, здійснені у Вищому господарському суді України, засвідчують, що судова практика у земельних спорах паралельно розвивається різними юрисдикціями, суди посідають діаметрально протилежні позиції в однакових за контекстом обставин справах як при вирішенні питання юрисдикції суду стосовно розгляду спору, так і щодо правозастосування при вирішенні конкретного спору по суті. Очевидно, критерії визначення юрисдикції занадто по-різному розуміються та застосовуються суддями, що, напевно, може бути пояснено критичною проблематичністю визначення єдиних концептуальних підходів, закладеною у кардинальних змінах процесуального законодавства.

Разом з тим, питання розмежування підвідомчості не може бути вирішене лише за допомогою рекомендаційних роз'яснень вищих судів, оскільки, по-перше, обсяг питань, які необхідно врегулювати та, зрештою, форма такого врегулювання, очевидно, нагадувала б нормативний акт, а по-друге, фактор наявної конкуренції юрисдикцій неодмінно постає на заваді узгодженню правозастосовних позицій. Тому, було б доцільним врегулювати питання підвідомчості та підсудності земельних спорів різних категорій не лише у формі роз'яснень, рекомендацій, інформаційних листів та узагальнень

судової практики вищих судових органів, а й шляхом внесення відповідних змін та уточнень на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про Вищу раду юстиції : Закон України № 22/98-ВР від 15.01.1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998 р. - № 25. – Ст. 146.
2. Лейба Л.В. Проблеми розмежування підвідомчості земельних спорів // Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми реформування земельних, екологічних, аграрних та господарських правовідносин в Україні» (м. Хмельницький, 14-15 травня 2010 року). – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2010. – с.25-27.
3. Шевченко Д. Земельні спори під пильним оком суддів // Земельне право України: теорія і практика. – 2009. - №9. – с.33-36.

До питання обмеження в адміністративному праві

Чорна В.Г., к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС

В.К. Колпаков виділяє обмеження для службовця у зв'язку з державною службою. Передбачено два види обмежень. По-перше, це обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу. Відповідно до них не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які: визнані у встановленому порядку недієздатними; мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади; у разі прийняття на службу будуть безпосередньо підпорядковані або підлеглі особам, які є їх близькими родичами чи свояками. Крім зазначених, законами України можуть бути встановлені й інші обмеження щодо прийняття на державну службу. По-друге, обмеження, пов'язані з проходженням служби. До них належать: обмеження загального порядку; заборона на здійснення дій, що є корупційними; спеціальні, з метою запобігання корупції, обмеження щодо

державних службовців та інших осіб, уповноважених виконувати функції держави [1, с.147-148].

Також адміністративіст вказує на обмеження правоздатності особи, яка полягає в тому, що в результаті дії адміністративно-правових норм відбувається: 1) звуження кола прав. У даному випадку конкретний громадянин повністю або частково позбавляється деяких прав, наданих йому особисто. Наприклад, позбавлення права керування транспортними засобами в результаті вчинення правопорушення, передбаченого ст. 130 КпАП (управління транспортними засобами в стані сп'яніння); 2) покладання на громадян додаткових обов'язків. У цьому випадку на громадянина, поза його волею, в адміністративному порядку органом управління покладаються додаткові обов'язки. Такі обов'язки можуть бути персоніфікованими, тобто зверненими до конкретної особи, обов'язок відбувати таке адміністративне стягнення, як виправні роботи. Можуть мати загальний характер, наприклад, обов'язок додержуватися певних правил при перебуванні в районах епідемій, епізоотій, екологічних катастроф; обов'язок додержуватися режимних вимог при роботі з літературою обмеженого використання тощо.

У будь-якому разі обмеження правоздатності має винятково тимчасовий характер і може бути зумовлено лише однією з двох обставин. По-перше, виникнення особливих умов здійснення державного управління (стихійні лиха, епідемії, епізоотії, умови цивільної оборони), коли на громадян в адміністративно-правовому порядку покладаються додаткові обов'язки і коли немає можливості реалізовувати певні права, передбачені нормами адміністративного права. По-друге, вчинення конкретним громадянином правопорушення, у зв'язку з чим на нього або покладаються додаткові обов'язки або він позбавляється окремих прав. Громадянин, притягнений до адміністративної відповідальності, зобов'язаний виконати рішення компетентного державного органу про застосування до нього санкції, наприклад, сплатити штраф [1, с.152].

О.В. Кузьменко в «Курсі адміністративного процесу» звертає увагу на

обмеження щодо віку суб'єкта, який має право подавати скарги до публічної адміністрації чи її посадових осіб (напр., в інтересах неповнолітніх осіб скарги подаються їх законними представниками) [2, с.131], обмеження доступу громадянина до відповідної інформації при розгляді скарги [2, с.134], а також обмеження, пов'язані з корупцією [2, с.138].

А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко та Р.С. Мельник вказують на процесуальним законом передбачено обмеження щодо осіб, які можуть бути свідками у адміністративному процесі. Такі обмеження закріплені з метою запобігання: 1) отримання викривленої чи сумнівної інформації; 2) порушення етичних норм; 3) порушення норм моралі; 4) порушення правових норм [3, с.202].

Важливо пам'ятати, що процесуальним законом (ст. 57 КАС України) передбачені обмеження щодо осіб, які можуть бути представниками у адміністративному процесі. Так, не можуть бути представниками в суді особи, які беруть участь у справі як секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач та свідок. Судді, прокурори, слідчі не можуть бути представниками в суді, крім випадків, коли вони діють як представники відповідних органів, що є стороною або третьою особою у справі, чи як законні представники сторони чи третьої особи [3, с.216-217].

С.Г. Стеценко виділяє три групи обмежень відповідно до стадій проходження державної служби.

1. Обмеження, пов'язані з прийняттям на державну службу полягають у тому, що не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які: визнані в установленому порядку недієздатними; мають судимість, що є несумісною із зайняттям посади; у разі прийняття на службу будуть безпосередньо підпорядковані або підлеглі особам, які є їхніми близькими родичами чи свояками; в інших випадках, установлених законами України. Також необхідно зазначити, що певним обмеженням (у цьому випадку права на приватне життя) може вважатися необхідність для осіб, які претендують на зайняття посад державних службовців третьої - сьомої категорій, подання за місцем

майбутньої служби відомостей про доходи та зобов'язання фінансового характеру, зокрема й за кордоном, щодо себе і членів своєї сім'ї. Особи, які претендують на зайняття посад державних службовців першої та другої категорій, повинні подати також відомості про належні їм та членам їхніх сімей нерухоме та цінне рухоме майно, вклади у банках і цінні папери.

2.Обмеження, пов'язані з просуванням по службі, полягають у тому, що державні службовці не мають права: а) сприяти, використовуючи своє службове становище, фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької діяльності, а так само в отриманні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг із метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; б) займатися підприємницьку діяльність безпосередньо або через посередників чи підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики); в) входити самотійно (крім випадків, коли державний службовець здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі, та представляє інтереси держави в раді товариства (спостережній раді) або ревізійній комісії господарського товариства), через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, кредитнофінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність; г) відмовляти фізичним та юридичним особам в інформації, надання якої передбачено правовими актами, умисно затримувати її, надавати недостовірну чи неповну інформацію; д) сприяти, використовуючи своє посадове становище, фізичним та юридичним особам у провадженні ними зовнішньоекономічної, кредитно-банківської та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг; є) неправомірно втручатися, використовуючи своє посадове становище, у діяльність інших державних органів чи посадових осіб із метою

перешкодити виконанню ними своїх повноважень; є) бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, діяльність якого він контролює; ж) надавати незаконні переваги фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття нормативно-правових актів чи рішень. 3. Обмеження, пов'язані з припиненням державної служби полягають у тому, що з поданням письмової заяви про відставку державні службовці першої або другої категорії (у разі відмови державним органом або посадовою особою, які призначили державного службовця на цю посаду, у відставці), повинні продовжувати виконання службових обов'язків і мають право на звільнення в порядку, передбаченому Кодексом законів про працю України [4, с.146-148].

Водночас, С.Г. Стеценко виділяє також обмеження, що застосовуються до осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, за постановою суду можуть бути застосовані частково або у повному обсязі такі обмеження: а) заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; б) заборона перебування у визначених місцях району (міста); в) заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); г) реєстрація в міліції від одного до чотирьох разів на місяць [4, с.180].

У ст. 13 Закону України “Про виконавче провадження” законодавець також закріпив обмеження щодо особи представника у виконавчому провадженні. Так у виконавчому провадженні представниками не можуть бути: 1) особи, які не досягли 18 років, крім випадків, передбачених законом. Дійсно за загальними положеннями повну цивільну дієздатність має фізична особа, яка досягла вісімнадцяти років (повноліття) (ст. 34 Цивільного кодексу України). Однак у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Крім того згідно із ст. 35 Цивільного кодексу України повна цивільна дієздатність може бути надана фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини. Повна цивільна дієздатність може бути надана

фізичній особі, яка досягла шістнадцяти років і яка бажає займатися підприємницькою діяльністю. 2) Особи, над якими встановлено опіку чи піклування. 3) Судді, слідчі, прокурори, державні виконавці, крім випадків, коли вони діють як законні представники або як уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження. 4) Інші особи, які відповідно до закону не можуть здійснювати представництво [3, с.516-517].

В.С. Четверніков виділяє наступні види обмежень. Досліджуючи правовий статус іноземців виділяє такий вид обмеження як обмеження в пересуванні і виборі місця проживання з метою забезпечення державної безпеки [5, с.107]. Також, науковець, виділяє такий вид обмежень як обмеження, які пов'язані з перебуванням на державній службі. Зміст яких полягає в обмеженні: 1) займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім педагогічної, наукової та іншої творчої діяльності; 2) бути депутатом законодавчого органу, законодавчих органів, органів місцевого самоврядування; 3) займатися підприємницькою діяльністю особисто або через довірених осіб; 4) бути членом органу управління комерційної організацією, якщо інше не передбачено законом; 5) бути повіреним чи представником у справі третіх осіб, у державному органі, в якому він перебуває на державній службі або який безпосередньо підпорядкований або безпосередньо підконтрольний йому; 6) використовувати в неслужбових цілях кошти матеріально-технічного, фінансового та інформаційного забезпечення, інше державне майно і службову інформацію; 7) отримувати гонорари за публікації й виступи у ролі державного службовця; 8) отримувати від фізичних та юридичних осіб винагороди (подарунки, грошові винагороди, позики, послуги, оплату розваг, відпочинку, транспортних витрат й інші винагороди), пов'язані з виконанням посадових обов'язків, в тому числі і після виходу на пенсію; 9) приймати нагороди, почесні і спеціальні звання інших держав, міжнародних та іноземних організацій; 10) виїжджати в службові відрядження за кордон за рахунок фізичних і юридичних осіб, за

винятком службових відряджень, здійснюваних відповідно до міжнародних договорів; 11) брати участь у страйках; 12) використовувати своє службове становище в інтересах політичних партій, громадських, у тому числі релігійних, об'єднань для пропаганди ставлення до них [5, с.148-150]. До речі, науковець акцентує увагу на необхідності функціонування так званої «кадрової служби», одним з основних завдань якої є безпосередньо здійснення контролю за дотриманням та виконанням зазначених обмежень [5, с.160-161].

Список використаних джерел:

1. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 544 с.
2. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навчальний посібник/ О.В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 208 с.
3. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навчальний посібник. – Київ: Прецедент, 2007. – 599 с.
4. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник-К.: Атіка, 2007. - 624 с
5. Четвериков В.С. Административное право. Серия «Высшее образование». Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 512 с.

Щодо поняття громадського порядку в законодавстві

Останчук П.П., слухач Рівненського відділення Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання НАВС

Громадський порядок і безпека охоплюють низку особливостей, що визначають зміст діяльності поліції щодо їхньої охорони. Серед них можна виділити такі:

- 1) громадський порядок і безпека стосуються всіх громадян без винятку, незалежно від віку, національності, статі, релігійних сповідань тощо;

2) громадський порядок і безпека зазвичай пов'язані з елементарними діями, учинками і правилами поведінки людей. Вони вчиняються відкрито, публічно і часто є зрозумілими для оточуючих;

3) цю сферу регулюють норми права та інші соціальні норми (мораль, звичаї, традиції тощо);

4) у сфері громадського порядку і безпеки щорічно відбувається величезна кількість правопорушень. Так, працівники Національної поліції щороку складають майже півмільйона протоколів про адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок;

5) тут відбувається обіг об'єктів і предметів підвищеної небезпеки (вогнепальної, пневматичної, холодної та іншої зброї);

6) із зазначеною сферою тісно пов'язані такі небезпечні антисоціальні явища, як наркоманія, пияцтво, проституція, жебрацтво;

7) громадський порядок та безпека передбачають контроль за проведенням масових публічних заходів з великою концентрацією людей у тих чи інших приміщеннях або на обмеженій території. Що нерідко створює загрозу для життя і здоров'я громадян, нормальному функціонуванню підприємств, установ та організацій (мітинги, демонстрації, фестивалі, концерти, святкування, спортивні змагання та інші масові заходи);

8) у сфері громадського порядку і безпеки можуть відбуватися різні групові порушення порядку, масові заворушення, збройні та неозброєні конфлікти, терористичні акти. Вони можуть супроводжуватись загибеллю людей, погрозами й підпалами державних і громадських будівель, житлових будинків громадян, руйнуванням залізничних колій, мостів, ліній електропередач і зв'язку;

9) з окресленою сферою нерозривно пов'язані надзвичайні ситуації, що настають під час виникнення стихійних лих, пожеж, великих техногенних аварій, катастроф, епідемій та епізоотій, які створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, а також потребують проведення аварійно-рятувальних та відновлювальних робіт.

Поняття «громадський порядок» нормативно закріплено лише у ст. 1 Закону України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів» від 8 липня 2011 р. № 3673-VI зазначено, що «громадський порядок – сукупність суспільних відносин, які забезпечують нормальні умови життєдіяльності людини, діяльності підприємств, установ і організацій під час підготовки та проведення футбольних матчів шляхом встановлення, дотримання і реалізації правових та етичних норм». Більш загальне визначення містилося у наказі МВС України «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» від 11 листопада 2010 р. № 550, у якому громадський порядок визначався як система суспільних відносин, які складаються та розвиваються в громадських місцях під впливом правових і соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі. Нажаль, з прийняттям Наказу МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» від 28.07.2017 № 650 цей термін було видалено. Водночас, у Законі «Про Національну поліцію» використовується термін публічний порядок, зміст якого також не розкривається. Аналіз глави 14 КУпАП «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку» свідчить, що протиправними діями, які посягають на громадський порядок, є проступки передбачені такими статтями КУпАП: ст. 173 (Дрібне хуліганство), ст. 1731 (Поширювання неправдивих чуток), ст. 1732 (Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми), ст. 176 (Виготовлення, зберігання самогону та апаратів для його вироблення), ст. 177 (Придбання самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення), ст. 178 (Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді), ст. 180 (Доведення неповнолітнього до стану

сп'яніння), ст. 1801 (Порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування), ст. 181 (Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях), ст. 1811 (Заняття проституцією), ст. 182 (Порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях), ст. 183 (Завідомо неправдивий виклик спеціальних служб), ст. 184 (Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей). З урахуванням викладеного, вважаю, що громадський порядок це сукупність суспільних відносин, які виникають, здійснюються та припиняються під дією соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування публічної адміністрації, інших установ та організацій, громадян та їх об'єднань, повагу до честі та гідності громадян, суспільної моралі, інших правових та етичних норм.

Поняття та характерні риси права на правову допомогу

Брода А.Ю., аспірант кафедри адміністративного права і процесу НАВС

Термін «правова допомога» використовується як в нормах національного законодавства, так і в нормах міжнародного права.

Так, ст. 59 Конституції України визначено, що кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1].

Право на правову допомогу - це гарантована Конституцією України можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги.

Держава в особі відповідних органів визначає певне коло суб'єктів надання правової допомоги та їх повноваження. Аналіз чинного законодавства України з цього питання дає підстави визначити, зокрема, такі види суб'єктів надання правової допомоги:

- державні органи України, до компетенції яких входить надання правової допомоги (Міністерство юстиції України, Міністерство праці та соціальної політики України, нотаріат тощо);

- адвокатура України як спеціально уповноважений недержавний професійний правозахисний інститут, однією з функцій якого є захист особи від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах (частина друга статті 59 Конституції України);

- суб'єкти підприємницької діяльності, які надають правову допомогу клієнтам у порядку, визначеному законодавством України;

- об'єднання громадян для здійснення і захисту своїх прав і свобод (частина перша статті 36 Конституції України).

Таким чином, положення частини першої статті 59 Конституції України гарантує кожному право на вільний вибір захисника своїх прав. Слід відзначити, що визначення поняття «захисник» у чинному законодавстві України відсутнє. У Конституції України це поняття вживається також у частині четвертій статті 29, положення якої гарантують кожному заарештованому чи затриманому можливість користуватися правовою допомогою захисника [2].

Закріпивши право будь-якої фізичної особи на правову допомогу, конституційний припис "кожен є вільним у виборі захисника своїх прав" за своїм змістом є загальним і стосується не лише підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного, а й інших фізичних осіб, яким гарантується право вільного вибору захисника з метою захисту своїх прав та законних інтересів, що виникають з цивільних, трудових, сімейних, адміністративних та інших правовідносин, а не тільки з кримінальних. Право на захист, зокрема, може бути реалізоване фізичною особою у цивільному, арбітражному, адміністративному і кримінальному судочинстві. Про загальність положень частини першої статті 59 Конституції України свідчить по-

ложення частини другої статті 63 Конституції України, яке окремо закріплює право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист.

В словниковій літературі під поняттям правова допомога слід розуміти:

1) сформовану в міжнародних відносинах систему нормативних та організаційно-правових засобів, що використовуються при співробітництві держав у галузі взаємного надання допомоги у цивільних, сімейних і кримінальних справах, які вимагають здійснення процесуальних дій на території більш ніж однієї країни [3]; 2) допомогу, яка надається на підставі спеціальних договорів, що укладаються державами, з питань співпраці установ юстиції (судів, органів нотаріату, прокуратури) при виробництві у цивільних, сімейних і кримінальних справах [4].

Таким чином, слід відзначити, що право на правову допомогу можна розглядати як в розрізі міжнародного, так і національного права. Дане право має кожна особа не дивлячись на вид судочинства в якому вона його реалізує.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // відомості Верховної Ради України від 23.07.1996, № 30. – Ст. 141.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) : рішення Конституційного суду України від 16 листопада 2000 року Справа N 1-17/2000. URL. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-00/para54#n54>

3. Большой юридический словарь. -М.:Инфра-М. А.Я. Сухарев, В.Е. Крутских, А.Я. Сухарева. 2003.

4. Экономика и право:словарь-справочник. -М.: Вузи школа. Л.П. Кураков, В.Л. Кураков, А.Л. Кураков. 2004.

Боротьба з корупцією: досвід країн, які досягли успіху

Хоменко А.Г., студентка 5-К курсу Навчально-наукового інституту №4 НАВС

Шевченко Л.В., старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

Корупція спричиняє не лише економічні та соціальні негаразди, але також впливає на суспільну мораль, руйнує духовні та культурні цінності людини й суспільства, перешкоджає формуванню ідейних орієнтирів нації, призводячи до поглиблення в суспільстві морально-ідеологічної кризи, яка має всепроникний характер і охоплює всі суспільні й державні інституції.

Міжнародна організація Transparency International, яка займається дослідженням питань корупції у світі, 25 січня 2017 року опублікувала черговий щорічний рейтинг сприйняття корупції, який заснований на стобальній шкалі, за якою громадяни тих держав, які набирають найбільшу кількість балів, найменше схильні до корупції. Україна отримала 29 балів зі 100 можливих і знаходиться на 131 місці із 176 країн. Перші місця рейтингу посідають Данія (оцінка 90 рейтинг 1), Фінляндія(оцінка 89 рейтинг 3) та Швеція(оцінка 88 рейтинг 4). [1]

У Данії немає окремого антикорупційного закону, однак відповідні статті включено до кримінального законодавства. Данії притаманна інформаційна прозорість державних структур, які ухвалюють рішення, і свобода доступу преси до документів, на основі яких ці рішення приймалися.

У Фінляндії діє ефективна система боротьби з корупцією, яка спирається на дієву нормативно-правову базу й підтримку суспільства. За вчинення дій, що каліфікуються як корупція, згідно з положеннями Кримінального кодексу Фінляндії, передбачено санкції від штрафу до ув'язнення строком до чотирьох років залежно від ступеня суспільної небезпеки злочину.

У Швеції не існує спеціального антикорупційного закону. Норми, що передбачають відповідальність за корупційні злочини містяться у Криміналь-

ному кодексі, Кодексі про судочинство, Акті про аудит та в інших законодавчих і підзаконних актах. Для боротьби з корупцією було розроблено комплекс заходів, спрямованих на усунення меркантилізму і використанні стимулів, а не заборон і дозволів. Також створено незалежну та ефективну систему правосуддя, відкрито доступ до внутрішніх державних документів, встановлено високі етичні стандарти для посадовців. Як наслідок за кілька років чесність стала соціальною нормою. Заробітні плати високопоставлених чиновників спочатку перевищували заробітки робітників у 12–15 разів, проте з часом ця різниця знизилася до двократної.

Боротьба з корупцією є одним з ключових чинників економічного успіху Сінгапура (оцінка 84 рейтинг 7). Її зниження було забезпечене низкою заходів, таких як регламентація дій чиновників, спрощення бюрократичних процедур, суворий нагляд за дотриманням етичних стандартів, внесення змін до законодавства, підвищення незалежності судової системи, введення економічних санкцій за давання хабара або відмову від участі в антикорупційних розслідуваннях. Ці заходи поєднувалися з дерегулюванням економіки, підвищенням зарплат чиновників та підготовкою кваліфікованих адміністративних кадрів. Також у Сінгапурі діє спеціалізований орган по боротьбі з корупцією – Бюро з розслідування випадків корупції, яке володіє політичною і функціональною самостійністю.

Кримінальний кодекс Канади (оцінка 82 рейтинг 9) прирівнює хабарництво до порушення Конституції та державної зради. Кримінальному покаранню підлягає як особа, яка отримала хабар, так і особа, яка дала його. Акти про Парламент і Регламент Парламенту містить звіт правил поведінки законодавців при зіткненні їхніх політичних і економічних інтересів. Зазначені норми спрямовані як проти залежності Парламенту від бізнесу, так і проти використання депутатами службового становища в корисливих цілях. [2, с. 170]

В США (оцінка 74 рейтинг 18) накопичено практично найбільший досвід боротьби з корупцією. Ця проблема знаходиться в центрі уваги комісій,

комітетів та підкомітетів, що створюються згідно з рішенням конгресу чи президента та розробляють рекомендації щодо боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Такі рекомендації закладаються в основу федеральних законів. Урядом США ще у червні 1970р. була створена "Національна рада боротьби з організованою злочинністю", головним завданням якої є розробка загальнонаціональної програми дій. Кримінальному переслідуванню за хабарництво в США піддаються не тільки ті, хто одержує хабарі, але і ті, хто їх дає. Важливо, що покаранню за хабарництво разом з нині функціонуючим підлягає як колишній, так і майбутній службовець. [3, с. 341].

У Польщі (оцінка 62 рейтинг 29) донедавна не було відповідного правового акта у сфері протидії корупції. Проте наприкінці 2002 року уряд Польщі затвердив Державну програму боротьби з корупцією під назвою «Антикорупційна стратегія». [3, с. 341].

У Польщі політичні партії фінансуються із бюджету, що значно збільшило незалежність партій від фінансових угруповань та заможних власників фірм і корпорацій. Також заборонено поєднувати роботу в державній службі з бізнесом, а політикам – роботу в органах місцевого самоврядування зі статусом депутата парламенту. Чинниками, що сприяли зниженню рівня сприйняття корупції майже удвічі за останні десять років, стали тиск ЗМІ та громадських організацій на владу та вплив Європейського союзу.

Цікавим є приклад реалізації заходів з подолання корупції у Грузії (оцінка 57 рейтинг 44). Після закінчення Революції троянд розгорталось впровадження урядової політики «нульової толерантності до корупції». Зниженню рівня корупції сприяли такі чинники, як політична воля, відновлення довіри населення до державних органів поряд з «очищенням» цих органів, залучення нових співробітників, обмеження втручання держави, запровадження нетрадиційних методів роботи, адаптація міжнародного досвіду до місцевих умов. [4, с.8]

Виходячи із вище сказаного можна стверджувати, що спеціальні антикорупційні органи та окремі антикорупційні закони існують не у всіх країнах,

які досягли значних успіхів у боротьбі з корупцією. Проте, у кожній з них передбачено жорсткі міри покарання за корупційні діяння, а також у багатьох впроваджено етичний кодекс або правила поведінки державного службовця. Також важливим елементом у подоланні корупції є соціальний контроль з боку громадянського суспільства, та режим максимальної прозорості.

Також слід відмітити, що у всіх розглянутих країнах досить високий рівень заробітної плати державних службовців. Безперечно, належний рівень матеріального та соціального забезпечення є важливим елементом у подолання корупції на державній службі, проте масштабні та суспільно небезпечні корупційні правопорушення здійснюються державними службовцями вищих ланок, чиї заробітна плата та соціальні гарантії знаходяться на достатньо високому рівні. Тому велику увагу необхідно приділити моральності та ідейній стійкості саме державних службовців найвищих рангів.

Отже, як показує досвід зарубіжних країн, для зменшення рівня корупції у суспільстві, потрібно проводити комплексні заходи – вживати жорстких заходів щодо покарання корупціонерів, займатися широкою просвітницькою та виховною діяльністю, формувати сприйняття громадянами корупції як загрози національним інтересам, а також змінювати адміністративні процедури. Особливо важливою при цьому є сильна політична воля вищого керівництва держави для проведення відповідних реформ.

Список використаних джерел

1. ІНДЕКС КОРУПЦІЇ CPI-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016/>.
2. Прохоренко, О. Я. Протидія корупційним проявам в системі державної служби України (організаційно-правовий аспект) : дис. кандидата наук з держ. упр. : 25.00.03 / Прохоренко Олексій Якимович. – К., 2004. – 206 с.
3. Чубата Л. Міжнародний досвід боротьби з проявами корупції // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2.
4. Корупція як загроза національній безпеці України: попереджаємо, протидіємо, переслідуюмо: матеріали міжнародної науково-практичної

конференції (м. Київ, 29 листопада 2016 року). – К.: Національна академія прокуратури України, 2017. – 158 с.

Критерії ефективності взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України

Островський С.О., аспірант кафедри адміністративної діяльності НАВС

Досвід минулих воєн та сучасної антитерористичної операції на території України, що стала можливою у зв'язку з збройною агресією з боку Росії переконливо підтверджує дане положення. Сьогодні жоден великий бій, битва, операція не можуть вестися самостійно яким-небудь одним родом військ, а то й видом Збройних сил України. Взаємодія як форма об'єднання зусиль різних видів Збройних сил України і родів військ, інших силових структур є традиційною відмітною рисою сучасного воєнного мистецтва. Нинішній етап у розвитку теорії і практики взаємодії військ характеризується організацією взаємодії із принципово новими елементами оперативної побудови військ, що значно відрізняються розв'язуваними завданнями, глибиною впливу, сферою застосування [1, с. 2].

Взаємодія військ (сил) визначається як погоджені дії військ (сил), а також взаємний вплив їх спільних дій на досягнення мети операції (бою, удару, битви) [2, с. 11].

Ефективність взаємодії військ залежить насамперед від того, наскільки її організація відповідає закономірностям взаємодії, що об'єктивно діють при підготовці та веденні воєнних (спеціальних) дій. Розкриття і пізнання цих закономірностей становить основу систематизації знань про взаємодію військ та розроблення правильних рекомендацій щодо її практичної реалізації [3, с. 3].

На наш погляд, управління взаємодією принципово відрізняється від управління боєм. Управління боєм передбачає таке: збір і оброблення

інформації в ході бою щодо обстановки; вироблення і прийняття рішення; доведення рішення до підлеглих; контроль за його виконанням. Взаємодія організується і налагоджується заздалегідь. Плани взаємодії, узгоджені командирами взаємодіючих формувань і затверджені вищестоящим командиром, є по суті бойовим наказом. У ході бою їх можна скасувати, але змінити доволі складно. Це означає, що управління взаємодією підлеглих сил у бою полягає лише у контролі за правильністю його здійснення [1, с. 3].

Організація взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України повинна мати завчасний характер так як будь яка взаємодія потребує глибоких розрахунків, вибіркової застосування засобів, відповідно тієї чи іншої ситуації, необхідності виступити єдиним комплексом по розв'язанню завдань, що стоять перед підрозділами для реалізації єдиної мети. Тим більше деякі бойові задачі потребують застосування раптового удару і швидкоплиновості бойових дій. Отже, чим якісніше буде розроблена, методично обґрунтована організація взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України тим ефективніше буде результат від діяльності по взаємодії.

Організація будь якої взаємодії потребує тренувань щодо виконання поставлених комплексних завдань шляхом наближення командно-штабних навчань до реальної життєвої ситуації. Саме така підготовка у майбутньому дасть якісний результат щодо взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України. При чому, як нами писалось вище, повинний бути чітко налагоджений взаємний обмін інформацією, який зосереджується у штабі взаємодії. Результат взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України заснований на взаємній поінформованості про стан та умови щодо вирішення спільного (спільних) завдань. Інформація має бути повною, загальною, та відображати не тільки стан ситуації на сьогоднішній день, а і аналітичний матеріал попередніх результатів взаємодії і майбутніх планів Національної гвардії та Збройних Сил України на місцях.

Велике значення у взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами

України грає командир, саме володіючи повною інформацією він може прийняти правильне рішення щодо поставленого завдання чи завдань. Саме тому на сьогодні є архіважливим розробити та запровадити механізм взаємного обміну інформацією щодо обстановки між Національною гвардією України та Збройними силами України, це також підвищить рівень ефективності взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України.

Іще одним елементом, що обов'язково повинен підвищувати рівень якості та контрольованості командирами, це надання допомоги військовим частинам, і підрозділам у підтриманні безупинної взаємодії.

При виконанні поставлених завдань Національна гвардія України, Збройні Сили України при налагоджені взаємодії повинні окрім єдиних планів щодо проведення тих чи інших дій мати єдиний стратегічний погляд на шлях для досягнення певної мети.

Оскільки взаємодія включає комплекс заходів, що проводяться за єдиним задумом і планом, то з метою підвищення їх ефективності дуже важливо, щоб командувачі, командири і штаби були добре обізнані з бойовими можливостями та способами застосування взаємодіючих військ, сил і засобів, розуміли природу сучасних операцій (боїв, ударів, битв, маневрів) та могли чітко скоординувати на практиці дії своїх об'єднань (з'єднань, частин, підрозділів). При цьому необхідно розподілити завдання між взаємодіючими військами, силами та засобами і визначити відповідальність за виконання того чи іншого завдання, а також чітко розділити функції між різними ланками управління (об'єднання, з'єднання, частина, підрозділ) і всередині них, тобто серед посадових осіб відповідно до єдиної мети взаємодії і встановленого порядку її досягнення [1, с. 7].

Організація взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України також повинна зосереджуватися на статусі Керівника, який здійснює керівництво загальним штабом, котрий забезпечує координацію частин, підрозділів, військ. Керівник повинен мати загальний перелік прав та обов'язків, якій розповсюджується на підрозділи як Національної гвардії

України так і на Збройні сили України щодо поставленої задачі перед зазначеними суб'єктами. Керівник досягає єдності застосовуваних у ході організації і здійсненні взаємодії підходів, способів, прийомів і сигналів. Він направляє всі зусилля на узгодженість дій військових частин, підрозділів, формувань щодо реалізації поставленого завдання і досягнення якісного результату. Ході проведення операції керівники на місцях взаємодіють з штабом і направляют всі зусилля на виконання загальної мети взаємодії, а не вузькообумовленого завдання, що поставлене перед підрозділом, військовою частиною, військовим формуванням, військом тощо. Індивідуалізовані завдання виконуються паралельно із загальним завданням, що стоїть перед взаємодіючими суб'єктами, і не перешкоджає йому. При визначенні правових взаємин командирів, підлеглих різним командним інстанціям, необхідно вирішує головні завдання і визначати актами індивідуальної дії пріоритетність можливостей для управління спільними діями всіх сил.

Список використаних джерел:

1. Литвин М.М., Аллеров Ю.В., Кириченко І.О. Сутність, закономірності та принципи взаємодії військ (сил)// Честь і закон. - 2003. - № 3. – С.1-10.
2. Микрюков В.Ю. Теория взаимодействия войск. – М.: Вузовская книга, 2002. – 240 с.
3. Теорія управління в органах внутрішніх справ: Навчальний посібник / За ред. В.А.Ліпкана. - К.: КНТ, 2007. - 884 с.

Напрямки державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні

Кобко Є.В., здобувач кафедри адміністративного права і процесу НАВС

У сучасній політології політику визначають як галузь цілеспрямованих відносин між соціальними групами з приводу використання інститутів публічної влади для реалізації їх суспільно значущих запитів і потреб [107].

У цьому контексті слушною видається думка О. М. Бандурки, який стверджує, що політика прямо або побічно пов'язана з організацією і функціонуванням державної влади, із засобами і методами діяльності держави. Звідси випливає важливий висновок про те, що поняття «політика» і «політика держави» співвідносяться в категоріях «загальне» і «особливе», оскільки політика держави – це і є політика стосовно конкретно-історичних умов життя й організації суспільства [1, с. 31].

І. І. Гаврада визначає державну політику як відносно стабільну, організовану та цілеспрямовану діяльність органів державної влади стосовно певного питання чи комплексу питань, яку вони здійснюють безпосередньо чи опосередковано і яка впливає на життя суспільства [2].

Англійський політолог Д. Кілпатрік визначає державну політику як напрям дій, регуляторних заходів, законів, бюджетних пріоритетів стосовно певної теми, що здійснюється державним органом чи його представниками [3].

На погляд В. Д. Попова, державна політика – комплекс політичних, правових, економічних, соціально-культурних й організаційних заходів держави, спрямований на забезпечення конституційного права громадян [4].

В. Ф. Халіпов констатує, що державна політика – це лінія, курс, визначення цілей, завдань і сама діяльність, спрямована на їх дослідження, яка здійснюється державою та її центральними органами й органами на місцях, у країні й закордоном [5].

Л. Пал визначає державну політику як «напрямок дії або утримання від неї, обрані державними органами для розв'язання певної чи сукупності взаємно пов'язаних проблем» [6, с. 22].

Таким чином, узагальнюючи наукові підходи до теоретичного визначення поняття «державна політика», вважаємо, що це поняття можна розглядати в декількох значеннях:

1) державна політика як транспарентний процес прийняття політичних, у тому числі й управлінських рішень;

2) державна політика як цілеспрямований вплив, що здійснюється структурами публічної влади. Таке значення державної політики найчастіше вживається в контексті реалізації публічного управління;

3) державна політика як нормативно-правова програма, що містить стратегічні напрями розвитку держави;

4) державна політика як визначений курс дії публічної влади. Таке значення може мати місце в контексті реалізації певної ідеології правлячого класу;

5) державна політика, сутністю якої є публічна діяльність. Остання розуміється як репрезентована в публічній сфері активність політичних та неполітичних діячів, які через взаємодію прагнуть реалізовувати власний інтерес. Публічною є діяльність держави, спрямована на задоволення запитів соціальних груп;

6) державна політика як механізм підтримання публічного порядку. У такому контексті можна послатися на праці американського вченого Е. Гоффмана, який стверджував, що, взаємодіючи в суспільстві, люди виробляють способи підтримання, руйнування та відновлення публічного порядку, який є базовим для підтримання соціального порядку – політичного та економічного [7, с. 178].

На законодавчому рівні визначено, що Державна політика у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах:

визнання фізичної культури і спорту як пріоритетного напрямку гуманітарної політики держави;

визнання фізичної культури як важливого чинника всебічного розвитку особистості та формування здорового способу життя;

визнання спорту як важливого чинника досягнення фізичної та духовної досконалості людини, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави;

забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, справедливості, взаємної поваги та гендерної рівності;

гарантування рівних прав та можливостей громадян у сфері фізичної культури і спорту;

забезпечення безпеки життя та здоров'я осіб, які займаються фізичною культурою і спортом, учасників та глядачів спортивних і фізкультурно-оздоровчих заходів;

сприяння безперервності та послідовності занять фізичною культурою і спортом громадян різних вікових груп;

утвердження етичних та моральних цінностей фізичної культури і спорту;

створення умов для соціального та правового захисту громадян у сфері фізичної культури і спорту;

забезпечення підтримки громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості;

забезпечення різноманітності, високої якості та доступності фізкультурно-спортивних послуг для громадян;

забезпечення умов для підтримки напрямів фізичної культури і спорту;

забезпечення доступу інвалідів до спортивних споруд;

заохочення благодійної діяльності у сфері фізичної культури і спорту;

орієнтування на сучасні міжнародні стандарти у сфері фізичної культури і спорту, поєднання вітчизняних традицій і досягнень із світовим досвідом у цій сфері [8, ст.4].

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підруч. / Бандурка О. М. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 394 с.

2. Цензура як прояв недемократичності державної політики України у сфері засобів масової інформації / І. І. Гаврада // Політичний менеджмент : наук. журн. / голов. ред. Ю. Ж. Шайгородський. – 2006. – № 5. – С. 95-106. – Бібліогр.: 29 назв. – укр.

3. Kilpatrick, Dean, «Definitions of Public Policy and Law».

4. Информационная политика : учебник / под общ. ред. В. Д. Попова. –

М. : Изд-во РАГС, 2003. – С. 38.

5. Халипов В. Ф. Власть. Политика. Государственная служба: словарь / В. Ф. Халипов, Е. В. Халипова. – М.: Луч, 1996. – 450 с.

6. Кучеренко О. Державна політика: аналіз сучасних політологічних концепцій / О. Кучеренко // Актуальні проблеми реформування державного управління в Україні : матеріали наук.-практ. конф. – К. : Вид-во УАДУ, 1997. – С. 279–281.

7. Goffman E. Asylums: Essays n the Social Situation on Mental Patients and other Inmates. – N.Y., 1961. – P. 345.

8. Про фізичну культуру і спорт : Закон України №3808-ХІІ від 1993-12-24 // Відомості Верховної Ради України, 1994. - № 14. - Ст.80.

Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України

Стрельченко А.М., здобувач вищої освіти навчальної групи № 10 НАВС

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Національна гвардія України бере участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Як самостійна силова структура існувала з 1991 по 2000, як військове формування з правоохоронними функціями на базі Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України та залученням нових військових кадрів на добровольчій основі з 13 березня 2014 року[1]. Загальна чисельність — до 60 тисяч військовослужбовців.

Національна гвардія функціонує в системі Міністерства внутрішніх справ України. Міністр внутрішніх справ України здійснює військово-політичне та адміністративне керівництво Національною гвардією України. До особового складу Національної гвардії України входять військовослужбовці та працівники. Військовослужбовці проходять військову службу за контрактом та за призовом. Військовослужбовці Національної гвардії України на період військової служби зупиняють членство в політичних партіях та професійних спілках. Існує Військовий резерв Національної гвардії України. Резервісти, які проходять службу у Резерві Нацгвардії, одержують відповідні військові знання.

Згідно Закону України «Про Національну гвардію України» Національна гвардія України зобов'язана: забезпечувати захист і охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, захищати конституційний лад України, цілісність її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом; брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охорони громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів; вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; забезпечувати охорону об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, охороняти бази матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України; забезпечувати пропускний режим на об'єктах охоронюваних Національною гвардією України; забезпечувати охорону спеціальних вантажів, у тому числі ядерних матеріалів, при їх перевезенні по території України; забезпечувати охорону органів державної влади, здійснення заходів державної

охорони органів державної влади та посадових осіб, а також брати участь в охороні громадського порядку під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України; брати участь в антитерористичних операціях; вживати заходів із затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального злочину, осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; надавати допомогу у ліквідації наслідків природних і техногенних, екологічних катастроф; брати участь у заходах, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також у заходах щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; брати участь у міжнародному співробітництві, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на основі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, в порядку та на умовах, визначених законами України; протистояти масовим заворушенням; формувати в особливий період військові частини і підрозділи і захищати важливі державні об'єкти, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, спеціальні вантажі, у тому числі ядерні матеріали, при їх перевезенні по території України; вести бойові дії в разі збройного конфлікту чи загрози нападу на Україну; виконувати завдання територіальної оборони; виконувати заходи правового режиму воєнного стану; брати участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також у ліквідації їх наслідків в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань [2]. Брати участь в розшуку, переслідуванні та затриманні осіб, узятих під варту, осіб, засуджених до позбавлення волі або арешту, які втекли з-під варти.

Отже, Національна гвардія України є основним суб'єктом публічної адміністрації з припинення масових заворушень. При здійсненні заходів щодо припинення масових заворушень Національна гвардія України координує діяльність сил і засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій.

Список використаних джерел

1. Рада создала Национальную гвардию Украины
Полный текст читайте здесь: Электронный ресурс / Режим доступа:
<https://www.rbc.ua/rus/news/rada-sozdala-natsionalnuyu-gvardiyu-ukrainy>
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 17. - Ст. 1216.
(зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України № 920-VIII від 24.12.2015 р.)

Сутність, поняття та особливості адміністративних стягнень, що накладаються поліцейськими

Радецький С.В., здобувач ступеня вищої освіти «магістра»
Факультет № 2

Стрельченко О.Г., доцент кафедри адміністративного права НАВС,
к.ю.н., доцент

На сьогоднішній день Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень [1].

Працівники органів Національної поліції уповноважені накладати такі види стягнень: попередження; штраф; штрафні бали [2].

Попередження як захід адміністративного стягнення виносять у письмовій формі (постанова про накладення адміністративного стягнення).

Штраф може бути стягнуто на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв.

Штраф за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, може бути накладено на громадянина після використання ним балів, передбачених ст. 27¹ КУпАП.

Штрафні бали є стягненням, яке накладають на громадян за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі [2].

Повноваження поліції щодо виконання постанов про накладання адміністративних стягнень

Постанова про накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її вчинення, якщо інше не встановлено КУпАП та іншими законами України [3,4].

Постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді *попередження* (ст. 306 КУпАП) виконує орган Національної поліції, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушникові.

Якщо постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виносять за відсутності порушника, йому вручають копію постанови в порядку і строки, передбачені ст. 285 КУпАП.

У разі винесення адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення порушень, передбачених ст. 116, 116⁻², 117, його оформляють у спосіб, визначений МВС України або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Порушник має сплатити штраф *не пізніше як через 15 днів із дня вручення йому постанови про накладення штрафу* (ст. 307).

Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, порушник вносить в установу банку України, за винятком штрафу, який стя-

гують на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України.

Відповідно до ст. 309 КУпАП, у разі стягнення штрафу безпосередньо на місці вчинення адміністративного правопорушення порушникові видають квитанцію встановленого зразка [1].

У разі несплати правопорушником штрафу в установлений строк постанову про накладення штрафу надсилають для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, визначеному законом.

Під час стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема зафіксовані в автоматичному режимі, застосовують лише безготівкові платіжні пристрої.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення провадження в справі про адміністративне правопорушення, а потім виконання постанови в справі про адміністративне правопорушення здійснюються в порядку, передбаченому КУпАП.

Постанову про позбавлення права керування транспортними засобами (ст. 317) виконують посадові особи органів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень (ст. 222) [1].

Згідно зі ст. 326 КУпАП, постанову районного, районного в місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту виконують негайно після її винесення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. – Назва з екрана.

2. Курс адміністративного права України : підручник / В. К Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.

3. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В. К. Колпаков. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.

4. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний процес : навч. посіб. / В. К. Колпаков, В. В. Гордєєв. – Харків : Харків юридичний, 2012. – 228 с.

***Адміністративно-правова характеристика публічної влади в Японії:
порівняльний аспект***

Стрельченко О.Г., доцент кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук., доцент

Система права Японії (як і в континентальному типі) поділяється на *публічне та приватне право*. Система права включає: конституційне, адміністративне, цивільне, торгове, кримінальне, кримінально-процесуальне та цивільно-процесуальне, право соціального забезпечення, господарське право, сімейне право, виділяються такі підгалузі як медичне та освітянське право.

У сфері публічного права передбачені законами демократичні інститути деформуються. Японці відзначають, що зовнішній конституційний контроль Верховним Судом здійснюється обмежено (акти відміни законів та інших нормативних актів – поодинокі).

Всі спори вирішуються на підставі звичаїв і без судового втручання. Звернення до суду є крайнім засобом, якщо не досягнуто згоди шляхом переговорів.

Слід відзначити, що *японські методи управління* засновані на національних традиціях та звичаях. На їхнє формування вплинули синтоїзм, буддизм і конфуціанство. Із синтоїзмом пов'язане становлення японської державності,

заснованої на культі імператорської династії й емоційній єдності нації. За допомогою окремих положень буддизму відбувалося обґрунтування ієрархічності суспільного ладу. Конфуціанство послужило фундаментом соціальної етики. Сформоване під впливом цих релігійних плинів японська правосвідомість характеризується поняттям «ва» (дух гармонії). У цьому понятті поєднуються властивій японській культурі поняття про ієрархію та гармонію. Принцип «ва» вимагає ухилятися від критики (критика допускається тільки в завуальованій формі, щоб той хто критикує не втратив своєї гідності) і припускає мирний, полюбовний дозвіл суперечок, що виникають у сфері управління як називає Р. Давид це є антиюридичною спрямованістю мислення японців.

Система традиційних цінностей і зобов'язань визначає принципи мотивації й критерії прийняття управлінських рішень. Одне із центральних місць у цій системі займають відносини «он» (добро, благодіяння), що носять, як правило, вертикальний характер, тобто виникаючі між індивідом і особою, що займає більше високе положення у соціальній ієрархії. Відносини «он» виникають поза волею індивіда в чинність факту приналежності до якої-небудь соціальної групи (родині, підприємству або державі в цілому). Особистість, що займає більш високе положення в даній соціальній групі, робить благодіяння й захищає нижчестоящих, що спонукує останніх до відповідної вдячності. У відповідь на зроблену турботу й заступництво індивід повинен виконати зобов'язання «гиму» і «гирі». «Гиму» – це борг і зобов'язання вищого порядку (відданість імператорові, державі й націям, зобов'язання стосовно своєї роботи, борг перед батьками та пращурами), які не можуть бути повністю виконані, як би до цього не прагнути. Зобов'язання «гиму» не обмежені часом і встановленим обсягом. Кожний японець повинен виконувати їх все своє життя. На відміну від «гиму» зобов'язання «гирі» можуть бути виконані у необхідній формі й обсязі та обмежуються у часі. До «гирі» ставляться зобов'язання перед особами, від яких індивід одержує благодіяння «он» (крім імператора й батьків, у відношенні яких виникають зобов'язання «гиму»), а

також борг стосовно самого себе (необхідність берегти своє ім'я й дотримувати своє достоїнство), що припускає сумлінне відношення індивіда до своїх обов'язків.

Слід відзначити, що *механізм державного управління* будується відповідно до загальних правових принципів, серед яких японські юристи виділяють: легітимність («хотисюги»); демократичність («минсююги»), підпорядкування закону («хо-ні еру гесей») та поділ компетенції центральної й місцевої адміністрації («тихо бункенсюги»).

Сам процес державного управління в Японії характеризується поділом права на *адміністративний розсуд* і широке застосування *адміністративного управління*.

Адміністративний розсуд («гесэй сайрі») припускає наділення органів державного управління деяким обсягом дискреційних повноважень, під якими слід розуміти *сукупність прав і обов'язків державних органів, їх посадових та службових осіб, що дають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково зміст рішення або вибрати один з кількох варіантів прийняття рішень, передбачених проектом акта*. Воля адміністративного розсуду допускається насамперед у сфері державного управління економікою й фінансами (установлення ціни продаваної землі, державної власності (землі, надр і іншого майна), надання пільг по оподатковуванню тощо). (Наприклад, розглянемо ситуацію з податковими пільгами. Прийняті після узгодження позицій Міністерства фінансів і Міністерства зовнішньої торгівлі й промисловості щорічні закони про податкові режими встановлюють максимальний обсяг надаваних пільг. У межах певної межі Міністерство зовнішньої торгівлі й промисловості може надавати пільги за своїм вибором. У результаті галузі конкурують один з одним за податкову підтримку, а розподіл пільг стає об'єктом боротьби між міністерськими департаментами).

Слід також відзначити, що Закон Японії «*Про виконання поліцейськими чинами службових обов'язків*» регламентує засоби адміністративного примусу лише в самому загальному вигляді, залишаючи вирішення питання навіть

про таку міру, як застосування зброї на «розумний розсуд» поліцейського. У подібних випадках використання права адміністративного розсуду може привести до фактів адміністративного свавілля. Японська поліція наділяється правом самостійно вживати заходів відносно малозначних злочинів. Такі дискреційні повноваження, надані поліцейським, дозволяють значно скоротити навантаження на органи карної юстиції, що дозволяє останнім зосередити свої зусилля на серйозних злочинах.

Адміністративне управління («гесэй сидо») застосовується в Японії переважно у сфері державного управління економікою. Воно припускає висновок неформальних угод по економічних питаннях між державним органом (посадовою особою), з одного боку, і корпорацією, групою корпорацій або окремим підприємцем – з іншої. Розповсюдженою формою адміністративного управління є неформальні угоди між зацікавленими сторонами, що мають назву джентльменські угоди [7, с. 271].

Неформальний характер адміністративного управління з усією гостротою ставить завдання створення в кадровій системі японського держапарату спеціальних механізмів, що знижують ступінь ризику змови між чиновниками й підприємцями. У цих цілях використовується, наприклад, система постійної (кожні 2-3 роки) ротації службовців між підрозділами апарата. Установлюється ранній строк виходу чиновників у відставку (до 55 років), після чого працівник може надійти з дозволу міністерства керуючим у приватну фірму за умови, що протягом строку роботи в держапараті він не мав з нею офіційних ділових контактів (в іншому випадку потрібно перечекати два роки).

Адміністративне управління використовується також як ефективні кошти контролю центральної адміністрації за діяльністю органом місцевого самоврядування через видання центральними відомствами спеціальних циркулярів.

Поняття адміністративного управління вже давно укорінилося в адміністративному праві Японії. Однак, незважаючи на це, воно дотепер не має сво-

го законодавчого визначення. Існують лише доктринальні визначення адміністративного керівництва. Так, професор Токійського університету Хироши Шионо вважає, що *адміністративне управління* являє собою сукупність заходів, що застосовуються адміністративними органами, які, незважаючи на те, що не мають чинності юридичного примусу, виявляються здатними спонукати певних осіб вчиняти ті чи інші дії в інтересах державного управління [7, с. 271].

Адміністративне управління становить національну своєрідність японського стилю адміністративного управління і є досить дієвим його правовим інструментом.

У Японії адміністративне управління має досить широке поширення. В ньому втілюється історично сформована патерналістська традиція, коли обидві сторони адміністративного управління – суб'єкт і об'єкт – прагнуть до встановленню неформальних відносин співпраці.

Адміністративне управління є формою адміністративного дії, при якому адміністративний суб'єкт для досягнення тих чи інших цілей спонукає об'єкт впливу до здійснення певних діянь (дії/бездіяльності), що не мають зобов'язуючої сили закону. Фактично це рекомендації з боку адміністративних органів або посадових осіб, які можуть бути прийняті або не прийняті на свій розсуд тими, кому вони адресовані.

Разом з тим, у разі відмови приватної особи від співпраці адміністративний орган вправі застосувати певні заходи, наприклад: відмова підприємцю в отриманні ліцензій, дозвільної документації, в наданні ділової інформації, а також опублікування в ЗМІ інформації (з метою психологічного тиску) про відмову приватної особи прийняти адміністративне управління. Але є й інша, не менш істотна особливість подібного впливу, який нерідко має індивідуально спрямований і конкретний характер. Керівний адміністративний орган рекомендує об'єкту керівництва не загальну інформацію, а інформацію, призначену для конкретного адресата, а також може дати супровідні технологічні та економічні поради.

У силу названих особливостей – «добровільність» і конкретність – адміністративне управління можна перевести і визначити за змістом як адміністративну опіку.

Заходи адміністративного управління, як правило, передують будь-яким репресивним або заохочувальним адміністративним актам, адміністративним заходам реагування тощо. Адміністративне керівництво може здійснюватися як в усній так і в письмовій формі.

У законах про статус міністерств у самій загальній формі визначаються основні форми адміністративного управління: *рекомендації («канкоку»)*, *вимоги («есэй»)*, *ради («дзегон»)* і *посередництво («тюкай»)*. Не встановлена й регламентована процедура адміністративного управління. «Рекомендації» можуть бути надані в будь-якій формі, у тому числі усній. За інших рівних умов ця обставина утрудняє судовий розгляд протизаконних адміністративних дій. Виділяють *три основні різновиди адміністративного управління*: регулятивне; примирливе; заохочувальне [7, с. 272].

У *першому випадку* органи публічної адміністрації за допомогою адміністративного управління обмежують діяльність однієї зі сторін у публічних інтересах або з метою захисту прав і законних інтересів іншої сторони. При цьому регулятивне адміністративне управління може здійснюватися й у тому випадку коли адміністративні органи наділені законодавством владними повноваженнями для врегулювання даних суспільних відносин та не наділені такими повноваженнями. Так, наприклад, відповідно до Закону Японії «Про стандарти в будівництві» особа (юридична або фізична), що приступає до зведення будинку або іншої споруди, повинна попередньо представити будівельний план відповідному адміністративному агентству по контролі за будівництвом, яке з різних причин (наприклад, зведення будинку на місці, пропонованому будівельником, створило б перешкоди для теле- і радіомовлення) може рекомендувати перенести будівництво на інше місце. Адміністративне агентство, наділене відповідно до Закону Японії «Про стандарти в будівництві» владними повноваженнями може заборонити будівництво лише

тоді коли будівельник ігнорує пропозиції перенести дане будівництво в інше місце.

У багатьох випадках законодавство не наділяє адміністративний орган спеціальними владними повноваженнями, і його рішення носять винятково переконуючий, рекомендаційний характер.

Примирливе адміністративне управління, як випливає із самої назви, має на меті примирити інтереси сторін у конфліктній ситуації. Так, у вище визначеному прикладі, з наданням будівельного плану в адміністративне агентство по контролю за будівництвом, агентство може запропонувати погодити місце будівництва, якщо планована будівля буде порушувати права й законні інтереси власників сусідніх будинків (наприклад, приведе до погіршення освітлення в прилеглих будинках тощо).

Нарешті, *заохочувальне адміністративне управління* припускає здійснення адміністративним органом дій, які стимулюють розвиток суспільних відносин у публічних або приватних інтересах (наприклад, Закон Японії «Про заохочення малих і середніх підприємств»).

Три основні різновиди адміністративного керівництва не є взаємовиключними й можуть сполучатися один з одним. Так, наприклад, адміністративне керівництво, що стимулює розвиток конкретного сектора виробництва (заохочувальне керівництво), одночасно обмежує активність конкуруючих виробництв (регулятивне керівництво) [7, с. 274].

Адміністративно-правова доктрина виходить із того, що адміністративне управління не повинне порушувати законодавство Японії основою якого є Конституція Японії.

Висновок. Адміністративне управління становить національну своєрідність японського стилю адміністративного управління і є досить дієвим його правовим інструментом. Водночас, треба відзначити, що саме японські методи управління засновані на національних традиціях та звичаях, на формування котрих вплинули синтоїзм, буддизм і конфуціанство. При цьому, сам про-

цес державного управління в Японії характеризується поділом права на адміністративний розсуд і широке застосування адміністративного управління.

Список використаних джерел:

1. Малиновський В.Я. Державне управління: навч. посіб. / В.Я. Малиновський. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа» Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 576 с.
2. Оболенський О. Ю. Державна служба: підручник / О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ. – 2006. – 472 с.
3. Тимошук В. П. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / В. П. Тимошук, А. М. Школик. – К. : Конус-Ю, 2007. – 735 с.
4. Черноног Є. С. Державна служба: історія, теорія і практика: навч. посіб. / Є. С. Черноног. – К. : Знання, 2008. – 458 с.
5. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К., 2008. – 460 с.
6. Стрельченко О.Г., Юсифли Б.Т. Административно-правовая характеристика публичной администрации Японии / О.Г. Стрельченко, Б.Т. Юсифли // Юридична наука : Науковий юридичний журнал. – 2015. - № 2. – С. 43-51.
7. Кузьменко О.В., Пастух І. Д. Адміністративне право зарубіжних країн : курс лекцій / Авторський колектив О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.Є. Користін [та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – С. 296-339.

Адміністративно-правова характеристика та особливості вступу до патрульно-постової служби як одного із різновидів публічної служби

Білан І.М., здобувач вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» НАВС

Сучасний етап розвитку України охарактеризовано складними процесами, що мають місце в політичній, соціальній та економічній сферах життя держави. Наявна тенденція зростання соціальної напруги в суспільстві, у зв'язку із проведенням політичних, адміністративних та економічних

реформ. Така нестабільність впливає на стан правопорядку та громадський спокій, зокрема.

Актуальність питань забезпечення охорони громадського порядку зумовлена насамперед тим, що саме патрульна служба безпосередньо виконує провідну роль при забезпеченні охорони громадського порядку [1].

Відповідно до законодавства, патрульна поліція - це підрозділ Національної поліції, який цілодобово патрулює міста України, забезпечує громадський порядок та безпеку, першим реагує на повідомлення про правопорушення і надзвичайні події, надає поліцейські послуги, первинну медичну та невідкладну допомогу громадянам, забезпечує безпеку дорожнього руху, розглядає справи про адміністративні правопорушення і застосовує засоби адміністративного впливу до правопорушників, організовує заходи безпеки на місці ДТП, оформлення необхідних документів [2].

У її складі діють піші, автомобільні та мотопатрулі, а також кінний патруль для паркових зон, і річковий патруль.

Отже, для початку варто з'ясувати, якими ж повноваженнями наділені патрульні та які функції вони мають виконувати. Згідно з законом України "Про Національну поліцію" визначено, що основними завданнями поліції є надання послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або інших надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Відповідно до зазначеного закону, з-поміж інших, поліція наділена такими повноваженнями, як:

- здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання правопорушень;
- виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, уживання в межах своєї компетенції заходів для їх усунення;
- уживання заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припинення їх;
- уживання заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і громадській безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;
- уживання заходів із забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, парках, скверах, стадіонах, вокзалах, аеропортах, морських та річкових портах, інших громадських місцях;
- регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі [2].

Треба зазначити, що для вступу до ППС слід пройти атестацію, у складі якої обов'язково будуть *присутні представники громадських організацій*[3].

Основним завданням такої комісії є забезпечення якісного та прозорого процесу атестації співробітників поліції. Атестаційна комісія оцінює, в першу чергу, професійні та особистісні якості поліцейського і приймає фінальне колегіальне рішення про його придатність до служби в поліції.

На жаль, попри широке залучення громадськості, масштабне фінансування (передусім за допомогою іноземних фондів) тестування було *малорезультатним*.

Тим часом, розбудовуючи правову державу, не можна спочатку проводити атестування, звільняти людей, а вже потім все це намагатись узаконити. Про правові наслідки слід думати з самого початку, тим більше коли мова йде про можливе звільнення тисяч юридично обізнаних працівників, які найчастіше все життя працювали у правоохоронних органах.

А сьогоднішня реформована Національна Поліція отримує цей досвід за восьмижневий період навчання; щоб освоїти навчальний матеріал слухачам відведено доволі стислі терміни, яких не всім вистачає.

В кінці навчання слухачів чекають підсумкові іспити. Лише після успішної їх здачі майбутні поліцейські складуть присягу. Полісмени повинні бути, в певному розумінні, *універсальними*, щоб засвоїти усі практичні та теоретичні навички, котрі є необхідними для подальшої професійної діяльності.

Крім того, слухачі додатково відвідуватимуть факультативні заняття. Вони самі обиратимуть дисципліну, яку бажають максимально поглиблено студіювати. Це можуть бути і курси екстремального водіння, і тактико-спеціальна підготовка, і вивчення адміністративного чи кримінального законодавства. Комусь необхідно додатково відпрацювати навички влучної стрільби із вогнепальної зброї, або надання первинної домедичної допомоги. Що для них важливе - вирішуватимуть самі слухачі [4]. Проте, як показує досвід, часу на освоєння програми недостатньо, аби стати кваліфікованим працівником.

Отже, нагальна потреба у реформуванні поліцейської системи вимагає проведення *якісно нової кадрової політики*, розробку й прийняття сучасної та результативної концепції розвитку служби в поліції, адже зазначені проблемні питання, напрямку пов'язані з нагальною необхідністю удосконалення даного реформування її в цілому.

Необхідно спрямувати першочергові організаційні заходи саме на ресурсне та фінансове забезпечення цього напрямку правоохоронної діяльності, адже лише після створення хоча б мінімально необхідних умов можна здійснювати якісне керівництво та вибудовувати систему контролю якості виконання службових обов'язків. Відтак з *підвищенням рівня професіоналізму* працівників патрульної служби поліції підвищується ефективність роботи ОВС взагалі, що, у свою чергу, впливає на підвищення їх авторитету та відповідного зміцнення правосвідомості. Організація

діяльності служби повинна бути зорієнтована на нормативне врегулювання не лише регламентації діяльності чи поведінки працівників, але й належного матеріального заохочення, щоб стимулювало прагнення цінити своє місце служби.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність. Частина особлива : Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, "Еспада", 2000. – 368с.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII// Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

3. Худенко А. Початок реформування правоохоронних органів: нова патрульна служба та її особливості [Електронний ресурс] // Центр досліджень соціальних комунікацій СІАЗ НЮБ ФПУ. Режим доступу:

http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1138:nova-patrulna-sluzhba-2&catid=64&Itemid=376.

4. Терещук О.Д. Проблеми ефективного функціонування патрульно-постової служби міліції та шляхи їх подолання [Електронний ресурс] / О. Д. Терещук // Наше право. - 2014. - № 9. - С. 17-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_9_5

Адміністративно-правовий статус Верховної Ради України та її місце у публічній адміністрації

Борецька І.В., курсант 2 курсу ННІ №1 ВСФП НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу, к.ю.н., доцент *Стрельченко О.Г.*

У системі державних органів особливе місце займає парламент – Верховна Рада України, що є єдиним органом законодавчої влади. Верховна Рада

України обирається по пропорційній системі на основі загального, рівного і прямого виборчого права, шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Парламент – невід'ємний атрибут кожної демократичної держави. Він є загальнонаціональним представницьким органом державної влади, який обирається корпусом виборців або населенням.

Парламент завжди був найважливішою формою представницького народовладдя. Його головне призначення – законодавче регулювання суспільних відносин, прийняття законів, які б виражали волю народу, представляли народ і втілювали його інтереси. Конституція України не вказує на представницький характер парламенту, а тільки підкреслює, що це єдиний законодавчий орган. Але це не означає, що наш парламент не має представницьких ознак і властивостей. Останні виявляються у вказівках на представницький мандат народних депутатів України (ст. 78), у виконуваних Верховною Радою завданнях і функціях. Конституція України встановлює, що народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої (тобто, прямої) демократії (ст. 69), що народ здійснює владу безпосередньо та через органи державної влади і місцевого самоврядування (ст. 5).

Тим самим конституційно в нашій державі встановлюється представницька демократія, що реалізується насамперед через парламент – Верховну Раду України. Політична воля народу знаходить свій вияв насамперед через цей орган, що прийняв Конституцію України, що розробляє і приймає конституційні і звичайні закони, які регулюють найбільш важливі питання державного і громадського життя нашої республіки.

Порядок роботи Верховної Ради України встановлюється Конституцією України і Регламентом Верховної Ради України, що має силу закону. Верховна Рада працює сесійно. Чергові сесії починаються в перший вівторок лютого і перший вівторок вересня щороку (ст. 83 Конституції). Рішення парламенту приймається на пленарних засіданнях шляхом голосування, яке може бути таємним чи відкритим.

У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або окремих її місцевостях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання.

У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного чи надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Конституційний склад Верховної Ради України – чотириста п'ятдесят народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Функції Верховної Ради України можна виділити за двома основними критеріями: за формами діяльності та за об'єктами державно-владного впливу. За формами діяльності зазвичай розрізняють законодавчу, установчу і контрольну функції парламенту, а за об'єктами – політичну, кономічну та соціальну.

Прерогативною функцією Верховної Ради України є законодавча. Визнання Верховної Ради єдиним законодавчим органом країни означає, що жодний закон України не може бути прийнятий, якщо він не розглянутий і не схвалений парламентом, а сам парламент має повну компетенцію у сфері законодавства. Жоден інший орган державної влади не має права приймати нормативно-правові акти вищої юридичної сили, виступаючи від імені українського народу.

Через законотворчу діяльність Верховної Ради реалізується принцип народного суверенітету.

Ст. 85 Конституції України визначає, що до повноважень Верховної Ради України належить:

- 1) внесення змін до Конституції України в межах і порядку, передбачених розділом XIII цієї Конституції;

- 2) призначення всеукраїнського референдуму з питань, визначених ст. 73 цієї Конституції;
- 3) прийняття законів;
- 4) затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;
- 5) визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики;
- 6) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;
- 7) призначення виборів Президента України у строки, передбачені цією Конституцією;
- 8) заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України, тощо.

Висновок. Треба відзначити, що у Верховній Раді України немає критичної маси людей, яка дійсно хоче змінити ситуацію в нашій державі. Система заточена під те, щоб працювати з найменшою ефективністю. Влада так само неефективно забирає й освоює спільні для всіх громадян суспільні ресурси, нічого не даючи взамін. Тотально неефективна система державного управління й економіки, яка експлуатує суспільний ресурс, нічого не даючи взамін. Захищаючись, нищить усі спроби її реформувати. Політична система не здатна забезпечити зміни, тому що обслуговує неефективну систему держуправління. Люди, не вміють співпрацювати один з одним. У результаті держава сприймається не як спільний механізм для досягнення спільних цілей, а як щось чуже й вороже. При всіх системних мінусах є політики, які кращі за інших. І за них потрібно голосувати. Мирна й систематична боротьба з нинішньою системою – теж необхідна. Але це тактика. Стратегія полягає в іншому. Аби змінити владу, потрібно змінити суспільство. Це довгий шлях. Змінюючи кандидатів, ми маємо водночас змінювати суспільство, яке їх обирає. Тобто нас.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996//Відомості Верховної Ради України від 30 вересня 2016, №30, ст. 141.
2. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України та парламенту Франції : Електронний ресурс. Режим доступу: <http://studentu5.com/index.php?work=1182&page=13>
3. Верховна Рада - парламент України : Електронний ресурс. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/konstitucijne-pravo-ukraieni/verhovna-rada-parlament-ukraieni-konstitucijno-pravovij-status>
4. Конституційне право України / Совгиря О.В. : Електронний ресурс. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/61953-2-konstitutsyno-pravoviy-status-parlamentu-ukrani-verhovno-radi-ukrani.html>
5. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України : Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ukped.com/skarbnichka/377-.html>

***Адміністративно-правовий статус Державного комітету
телебачення і радіомовлення України як суб'єкта публічної
адміністрації***

Сиротюк І.Ю., курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту №1 НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу НАВС, к.ю.н., доцент *Стрельченко О.Г.*

Державний комітет телебачення і радіомовлення України є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України [1].

Він є головним у системі центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, в інформаційній та видавничій сферах [1].

Основними його завданнями є формування та реалізація державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сферах, поліграфії [2].

Гранична чисельність державних службовців та працівників Державний комітет телебачення і радіомовлення України затверджується Кабінетом Міністрів України [2].

Державний комітет телебачення і радіомовлення України затверджується його Головою. Органом державного регулювання у сфері телебачення і радіомовлення є Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення - орган, порядок призначення персонального складу якого прямо передбачений Конституцією України [2].

Правовий статус і компетенція Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення визначаються Законом України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" Згідно зі ст. 1 цього Закону Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення є конституційним, постійно діючим колегіальним органом, метою діяльності якого є нагляд за дотриманням законів України у сфері телерадіомовлення, а також здійснення регуляторних повноважень, передбачених законами.

У склад Національної ради складає вісім осіб, по чотири з яких призначаються відповідно Верховною Радою України і Президентом України строком на чотири роки. Одна й та сама особа може бути повторно призначена членом Національної ради лише один раз. Національна рада є повноважною у разі призначення не менше як шість її членів.

Повноваження Національної ради, згідно із Законом "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" поділяються на регуляторні (ст. 14) та наглядові (ст. 13) [2].

До регуляторних повноважень, що здійснюються Національною радою у сфері телерадіомовлення, зокрема, належать:

- ліцензування телерадіомовлення;
- участь у розробці та погодженні проекту Національної таблиці розподілу смуг радіочастот України і Плану використання радіочастотного ресурсу України у частині смуг радіочастот, виділених для потреб телерадіомовлення;
- розробка умов використання та визначення користувачів радіочастотного ресурсу, виділеного для потреб телерадіомовлення
- забезпечення і сприяння конкуренції у діяльності телерадіоорганізацій усіх форм власності відповідно до вимог законодавства, створення умов щодо недопущення усунення, обмеження чи спотворення конкуренції у телерадіо-інформаційному просторі;
- ведення Державного реєстру телерадіоорганізацій України [1].

У рамках своїх наглядових повноважень Національна рада, здійснює:

- нагляд за дотриманням ліцензіатами вимог законодавства України у сфері телебачення і радіомовлення;
- нагляд за дотриманням ліцензіатами вимог законодавства України щодо реклами та спонсорства у сфері телерадіомовлення;
- нагляд за дотриманням ліцензіатами ліцензійних умов та умов ліцензій;
- нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями законодавства України у сфері кінематографії тощо[1].

З 2017 року після створення Українського інституту книги для уникнення дублювання повноважень у книговидавничій сфері Уряд вніс зміни у положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення і Міністерство культури України [2].

Крім того, з метою недопущення на український ринок видавничої продукції антиукраїнського змісту з травня 2017 року на Державний комітет телебачення і радіомовлення України покладено нові функції стосовно вжиття

заходів щодо обмеження ввезення з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України видавничої продукції, що може бути розповсюджена на території України. Державний комітет телебачення і радіомовлення України надає дозволи (відмови у видачі, анулювання) на ввезення видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України; приймає рішення про накладення штрафу за розповсюдження на території України такої видавничої продукції без наявності відповідного дозволу, вилучає її з обігу, ведення відповідного реєстру [1].

Основними завданнями Державний комітет телебачення і радіомовлення України є також забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сфері. Державний комітет телебачення і радіомовлення України відповідно до покладених на нього завдань: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Кабінету Міністрів України; готує пропозиції щодо вдосконалення системи державного управління у сфері телебачення і радіомовлення, інформаційній та видавничій сфері, поліграфії; визначає порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади та подає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо інформаційного наповнення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади; проводить моніторинг інформаційного наповнення веб-сайтів органів виконавчої влади та надає пропозиції зазначеним органам; вживає разом з іншими органами державної влади заходів до обмеження доступу видавничої продукції, що має походження або виготовлена та/або ввозиться з території держави-агресора, тимчасово окупованої території України, згідно із законодавством та інше [2].

Висновок. Проаналізувавши вищевикладену інформацію та опрацювавши джерела, що безпосередньо пов'язані з цією темою пропоную звузити

повноваження Державного комітету телебачення і радіомовлення України. Повноваження Державного комітету телебачення і радіомовлення України є надзвичайно широкими, а отже існують питання, які комітет не в силу вирішити через брак працівників та спеціалістів у цій галузі. Вважаю за необхідне розподіл повноважень та створення ще одного центрального органу зі спеціальним статусом Державний комітет з питань видавництва та книгодрукування, який значно звужить сферу повноважень Державного комітету телебачення і радіомовлення України та дозволить оптимізувати навантаження, що виникали, полегшить співпрацю між іншими центральними органами виконавчої влади зі спеціальним статусом. Хотів би наголосити на тому, що Державний комітет телебачення і радіомовлення України є уповноваженим органом з питань формування та реалізації державної інформаційної політики в системі інших органів державної влади, а не орган, якому підпорядковані державні телерадіоорганізації, і лише виконує вказівки інших органів влади та їм підзвітний. Тому прошу зауважити, що це самодостатній орган виконавчої влади, який впливає на формування державної інформаційної політики, організовує, координує і реалізує її. Також пропоную надати Державному комітету телебачення і радіомовлення України відносної самостійності, щоб самостійно вирішувати питання своєї компетенції, незалежно від вказівок інших органів виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України: Постановою КМУ від 13 серпня 2014-№ 341: Електронний ресурс. Режим доступу: http://comin.kmu.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=135222&cat_id=32820
2. Структура та повноваження Державного комітету з телебачення та радіомовлення: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://studies.in.ua/inform-pravo-shporu/2212-struktura-ta-povnovazhennya-derzhkomtelerado-ukrayini.html>;

3. Конституція України від 28 червня 1996//Відомості Верховної Ради України від 30 вересня 2016, №30, ст. 141.

Особливості впровадження телемедицини в Україні як одного із видів надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я

Стрельченко К.А., студент 3 курсу медичного факультету Національного медичного університету ім. Богомольця

Одним із кращих та перспективних способів підвищення рівня медичного обслуговування як показує Міжнародний досвід, що розширення можливостей щодо доступності та якості медичних послуг населенню, особливо для тих груп, що проживають на сільських територіях, є запровадження телемедицини.

Телемедицина (від грец. tele - дистанція, лат. meder - лікування) вважається напрямком медицини, а саме, комплекс дій, технологій та заходів, що застосовуються при наданні медичної допомоги, з використанням засобів дистанційного зв'язку у вигляді обміну електронними повідомленнями (у випадках, коли відстань є критичним чинником) [1, с. 45].

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), телемедицина – це метод надання послуг з медичного обслуговування там, де відстань є критичним фактором.

Законопроект «Про телемедицину» визначає її як комплекс організаційних, фінансових і технологічних заходів, що забезпечують надання дистанційної консультаційної медичної послуги, за якої пацієнт або лікар, що безпосередньо проводить обстеження та/або лікування пацієнта, отримує дистанційну консультацію іншого лікаря з використанням телекомунікацій [2].

Цілю телемедицини є поліпшення здоров'я населення шляхом забезпечення рівного доступу до медичних послуг належної якості. Предметом телемедицини є обмін за допомогою телекомунікацій і комп'ютерних техноло-

гій всіма видами медичної інформації між віддаленими . При цьому даний процес обміну характеризується видом переданої інформації й способом її передачі. Функціями телемедицини є клінічні, організаційно-адміністративні, превентивні, навчальні, наукові. Основними завданнями телемедицини є забезпечення надання медичної допомоги пацієнту, коли відстань є критичним чинником її надання та сприяння підвищенню якості допомоги та оптимізації процесів організації та управління охороною здоров'я [1].

В Україні телемедицина вперше була застосована у 1935 році в м. Львові, коли професор Мар'ян Франке та професор Вітольд Липинський організували постійне використання телеелектрокардіографії (теле-ЕКГ). Відповідно до публікації у виданні *Polska Gazeta Lekarska* (№ 27, 1937 рік, с.15): «Протягом 2 останнього років у відділенні інфекційних захворювань (Державного загального шпиталю у Львові, сучасна Львівська обласна клінічна лікарня) систематично проводилися телеелектрокардіографічні обстеження. Хворі перебували у відділенні, а результати обстежень серця передавалися на 500 метрів в Інститут патології. Обстеження ці виконувалися разом із професором Франке» [3, с. 33]

До телемедичних послуг належать дистанційні медичні консультації, консилиуми, контроль фізіологічних параметрів організму пацієнта, проведення діагностичних і лікувальних маніпуляцій, обмін результатами обстеження пацієнта, інші медичні послуги, а також медичні відеоконференції, відеосемінари, відеолекції, що здійснюються у вигляді обміну електронними повідомленнями з використанням телекомунікацій.

Сьогодні телемедицина стає важливою галуззю в обміні професійним досвідом, сфері медичного обслуговування людей, дистанційному навчанні, підвищенні рівня кваліфікації медичних працівників без відриву від діяльності на основному місці роботи.

Експертами підраховано, щоб накрити системою телемедицини всю Україну потрібна зовсім незначна, як для масштабів держави, сума – трохи

більше 8 млн. грн. А впровадження телемедицини дає змогу заощадити до 40 % витрат на охорону здоров'я.

Одним із пріоритетних завдань розвитку телемедицини є вдосконалення нормативної бази, яке одночасно надзвичайно важливе для ефективного і якісного подальшого розвитку всієї системи охорони здоров'я України та її належного реформування. Необхідно розробити і затвердити законодавчі акти у сфері телемедицини й електронної охорони здоров'я, гармонізовані з юридичними нормами Європейського Союзу і методичними документами ВООЗ, нормативну доказову науково-методичну документацію, стандарти і протоколи, національну систему електронних медичних записів, систему дистанційного навчання, електронного документообігу, інформаційні системи лікувально-профілактичних, освітніх і науково-дослідних установ, інформаційні фармацевтичні системи, системи захисту цифрової інформації.

При наданні телемедичних послуг має бути забезпечено збереження особистої, лікарської таємниці та інших таємниць, передбачених законодавством України, а також конфіденційності персональних даних.

Українська політична еліта не лише усвідомила важливість сучасної медицини, а й почала втілювати це розуміння в ключових політичних документах. Президентська програма реформ до 2020 р. та проект Коаліційної угоди проукраїнської більшості в парламенті називають реформу системи охорони здоров'я та, зокрема, розвиток телемедицини серед першочергових завдань.

Розвиток телемедицини є вкрай необхідним для нашої країни, особливо з огляду на антитерористичну операцію на сході.

У військовій медицині телемедичні технології здатні спростити роботу лікарів, виконати ефективний менеджмент на етапах евакуації, систематизувати та стандартизувати якість надання медичної допомоги. Враховуючи складність та затяжне лікування вогнепальних поранень, це дає змогу тримати на постійному й тривалому контролі процес лікування кожного потерпілого. Значну роботу з впровадження телемедицини в Україні було проведено

протягом останнього року з часу прийняття спільної програми України та НАТО.

Про активне впровадження системи телемедицини – медичної допомоги на відстані як в умовах повсякденного життя, так і в умовах надзвичайних ситуацій, у тому числі в умовах проведення антитерористичної операції – говорили учасники круглого столу «Розвиток національної системи телемедицини та парамедицини в Україні: впровадження міжнародних стандартів», організованого Комітетом ВР з питань охорони здоров'я (27 травня 2016 р.).

Саме тому, система організації надання медичної допомоги має базуватися на загальнонаціональному, стандартизованому, юридично, економічно, клінічно та етично обґрунтованому використанні комп'ютерних, електронно-інформаційних та телекомунікаційних технології для об'єднання всіх лікувально-профілактичних закладів України різних форм власності та для реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я.

Висновок. Отже, створення в Україні системи телемедицини надасть можливість для впровадження сучасних методів надання медичної та домедичної допомоги; раціонального залучення ресурсу високопрофесійних медичних фахівців; економії коштів, пов'язаної з переміщенням пацієнтів і фахівців; зменшення кількості медичних помилок; налаштування мережі обміну медичною інформацією за світовими стандартами; оперативного обміну медичною інформацією з фахівцями НАТО тощо, що сприятиме збереженню здоров'я та життя наших громадян, зниженню показників інвалідності й смертності.

Список використаних джерел:

1. Владзимирський А. В. Телемедицина в системі менеджменту та організації охорони здоров'я. Навчальний посібник Рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчальний посібник для лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти (протокол № 2 від 26.20.2011 засідання науково-методичної Комісії з медицини Міністерства освіти і науки, молоді та

спорту України). — Донецьк: ТОВ «Цифрова друкарня», 2012. — 468 с.

2. Про телемедицину : Законопроект № 10196 від 14.03.2012 р.) :

Електроний ресурс: Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/130911>

3. Владзимирський А. В., Стадник О. М., Карлінська М. Перше застосування телемедицини в Україні: Мар'ян Франке та Вітольд Ліпінські // Укр.ж.телемед.мед.телемат.-2012.-Т.10,№ 1.-С.18-26.

Адміністративне судочинство у забезпеченні захисту прав громадян

Балаклієць А. О., здобувач вищої освіти ступеня бакалавра, 2 курсу, 205 н.гр., факультет №2 НАВС

Шевченко Л.В., старший викладач кафедри адміністративного права і процесу, кандидат юридичних наук

Конституція України декларує та гарантує кожному громадянину право захищати свої права і свободи, права і свободи інших людей від протиправних посягань, у тому числі відпосягань представників органів державної влади.

Розвиток демократичних засад в Україні нерозривно пов'язаний з подальшим реформуванням та удосконаленням адміністративної юстиції, яка в цілому регламентує діяльність адміністративних судів щодо захисту порушених прав громадян, у контексті розглядута вирішення публічно-правових спорів.

З кожним роком адміністративне судочинство в Україні стає дієвим механізмом, який забезпечує не лише реальний захист громадян у відносинах з органами публічної влади, а й дисциплінує суб'єктів владних повноважень при прийнятті ними рішень і вчинення відповідних дій. Однак поступальний розвиток демократичних інститутів країни вимагає подальшого удосконалення діяльності адміністративного судочинства в Україні, запровадження інноваційного досвіду та практики країн Європейського Союзу (далі – ЄС).

Саме адміністративне судочинство є способом реалізації конституційного права громадянина оскарження неправомірних дій та рішень органів державної влади. Необхідність у забезпеченні повноцінного судового захисту порушених прав громадян, реалізується в процесі формування інституту адміністративного судочинства в Україні. Сам процес формування системи адміністративного судочинства в Україні почався з реалізації основних положень адміністративної реформи.

Тому з набранням чинності КАС України адміністративне судочинство стало самостійним видом судочинства одночасно з конституційним, цивільним, господарським і кримінальним, але окремі норми чинного адміністративного законодавства потребують подальшого удосконалення [1]. Усе це вказує на наявність певних нерозв'язаних питань, які пов'язані з проблемами розвитку та становлення адміністративного судочинства.

Одним із основних завдань адміністративного судочинства в Україні є захист прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень.

Так, відповідно до КАС України, адміністративне судочинство – це діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ [1].

До сфери адміністративного судочинства в Україні належать публічно-правові відносини, тобто центральним є розуміння публічності, публічного права. Існує також твердження, згідно з яким адміністративне судочинство – це форма позивного здійснення правосуддя, яка полягає у всебічному, повному, об'єктивному розгляді та вирішенні адміністративними судами в стадійному порядку, визначеному нормами Кодексу адміністративного судочинства України адміністративно-правових спорів, що виникають між фізичними та юридичними особами, з одного боку, та суб'єктом владних

повноважень(органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами) – з іншого, з метою захисту прав та свобод фізичних осіб, прав і законних інтересів юридичних осіб, здійснення контролю у сфері публічно-правових відносин [2, с. 17].

Орієнтація нашої країни на побудову правової, демократичної держави та входження до Європейського Союзу передбачає наявність ефективного механізму захисту прав і свобод людини-громадянина. Одним із елементів цього механізму є дієва система судового захисту фізичних та юридичних осіб від порушень їх прав і законних інтересів з боку органів державного управління у сфері публічно-правових відносин. Створення системи адміністративних судів було визначено як напрям і судово-правової, і адміністративно-правової реформ, а також передбачалося положеннями Конституції України. Наявність в Україні дієвої системи адміністративних судів спрямовано насамперед на дотримання основоположних, природних і конституційних прав людини.

Частина 2 ст. 4 КАС України закріплює, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких встановлений інший порядок їх судового вирішення[1].

Виходячи із вказаної суперечності, справжня компетенція адміністративних судів значно виходить за межі як призначення кодексу, так і завдань адміністративного судочинства, зазначених у ст. 2 КАС України [1].

Ще однією проблемою чинного КАС України виступає наявність великої кількості оціночних категорій. Частина 3 ст. 2 КАС України закріплює коло обставин, які перевіряються адміністративними судами[1]. Адміністративні суди також перевіряють чи прийняті рішення або вчинені дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень обґрунтовано, безсторонньо, добросовісно, розсудливо, пропорційно. Ні в самому Кодексі, ні інших нормативно-правових актах не міститься роз'яснення сутності зазначених понять, що, у свою чергу, вимагає реагування відповідного нормативного характеру.

Список використаних джерел

1. Кодекс адміністративного судочинства України. Документ 2747-15, чинний, поточна редакція — Редакція від 03.08.2017, підстава 2136-19. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

2. Руденко А. В. Адміністративне судочинство: становлення та здійснення : автореф. дис.на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 „Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / А. В. Руденко. – Х., 2006. – 20 с.

Новели Закону України «Про зовнішню трудову міграцію»

Савчук О.В. ад’юнкт заочної форми навчання кафедри фінансового права та фіскального адміністрування Національної академії внутрішніх справ

Позитивними новелами Закону України «Про зовнішню трудову міграцію» [1] можна виокремити такі.

Дія Закону згідно ст. 2 поширюється на всіх працівників - мігрантів, у тому числі й на тих хто працює неофіційно, а не лише на працевлаштованих за трудовим договором чи контрактом;

До прийняття Закону України «Про зовнішню трудову міграцію» питання про реінтеграцію трудових мігрантів (ст. 14 Закону) в українському законодавстві взагалі не згадувалося. В той же час, ця норма суперечить критеріям виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, який затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 805 [2], що передбачав врегулювання питання реінтеграції на законодавчому рівні. Норма Закону зводиться переважно до декларації сприяти реінтеграції трудових мігрантів шляхом здійснення комплексу соціальних, правових, економічних та інших заходів, проте яких і яким чином, невідомо. Деяка конкретика присутня лише в частині надання мігрантам можливості ознайомлення з інформацією, що

має спростити їхнє повернення (ч.4 ст.14). Але і у цьому випадку є не зрозумілим. Хто і яким чином має таку інформацію надавати.

Механізм дієвої допомоги в реінтеграції трудових мігрантів після повернення на Батьківщину в Законі відсутні. Варто нагадати, що громади трудових мігрантів, як і експерти в Україні, неодноразово порушували питання щодо таких реінтеграційних заходів, як спрощення процедури визнання набутих за кордоном знань та кваліфікацій, допомога у включенні дітей мігрантів в освітній процес в Україні шляхом забезпечення для них додаткових занять, передовсім з української мови, організація навчань для дорослих відповідно до потреб ринку праці регіонів повернення, підвищення бізнесової та фінансової грамотності трудових мігрантів, які бажають інвестувати зароблені за кордоном кошти у відкриття власного бізнесу в Україні. Відповідно до положення було б доцільно внести до тексту Закону.

Пропонувалося також після певного часу перебування за кордоном звільняти трудових мігрантів, що повертаються, від митних зборів на ввіз особистого майна, опрацювати питання щодо звільнення від мита сільськогосподарської техніки, верстатів та устаткування, інших товарів виробничого призначення, які ввозяться в Україну трудовими мігрантами, що повертаються для відкриття власного бізнесу. Проте митні питання в Законі України «Про зовнішню трудову міграцію» взагалі не згадуються, хоча в разі, якщо держава дійсно має намір сприяти реінтеграції мігрантів, внесення відповідних змін до Митного кодексу є цілком логічним.

Оскільки реінтеграція є доволі складним комплексним процесом, до сприяння якому мали залучатися різні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, для координації їх діяльності та досягнення бажаного ефекту бажано було б застосувати програмний підхід, розробити, принаймні в регіонах, охоплених найбільш масовою трудовою міграцією, програми сприяння поверненню та реінтеграції мігрантів. Розроблення та реалізація таких програм могли б бути вказані в Законі як механізм, необхідний для реалізації зазначеної норми щодо сприяння реінтеграції.

Згідно Закону держава зобов'язується сприяти задоволенню національно-культурних, освітніх та мовних потреб трудових мігрантів, забезпечує реалізацію конституційного права на обов'язкову загальну середню освіту трудових мігрантів і членів їх сімей. В той же час, в Законі навіть не згадується питання реалізації виборчих прав трудових мігрантів. Варто вказати на державні гарантії забезпечення участі трудових мігрантів у виборах, що було б додатковою підставою для перегляду виборчого законодавства в частині організації голосування за кордоном.

Також, в Законі необхідно конкретизувати гарантії, що надаються мігрантам у сфері освіти. Адже сім'ї, які налаштовані на отримання дітьми української освіти, найчастіше орієнтовані на повернення. В інтересах держави надати їм у цьому підтримку. Зокрема, необхідно допомагати самодіяльним українським навчальним закладам, організованим громадськими об'єднаннями мігрантів в країнах їх перебування, сприяти створенню нових українських освітніх установ за кордоном, забезпечувати ці школи підручниками, методичними матеріалами, відряджати за державний кошт комісії з України для атестації учнів та прийому іспитів (на сьогодні це відбувається коштом батьків). Оскільки в нинішніх економічних умовах відрядження вчителів з України для роботи в українських школах за кордоном є нереальним, можна з успіхом залучати педагогів з числа працівників-мігрантів. Для цього необхідно організувати їх перепідготовку та атестацію, враховувати період роботи в українських школах за кордоном до педагогічного стажу в Україні. Законодавчого врегулювання потребує також забезпечення доступу дітей мігрантів, які перебувають з батьками за кордоном і отримують там середню освіту, до вступу до вищих навчальних закладів в Україні. Опрацювання потребують питання можливості зовнішнього оцінювання їхніх знань дистанційно або із застосуванням іншого механізму, залучення найталановитіших дітей-мігрантів громадян України до українських вишів у порядку на кшталт того, що застосовується при вступі абітурієнтів з числа закордонних українців.

Стаття 11 Закону присвячена діяльності утворених за кордоном громадських об'єднань трудових мігрантів. Їм надається право діяти відповідно до законодавства на території України, співпрацювати з центральними та місцевими органами виконавчої влади та неурядовими організаціями, чим держава визнає важливу роль самоорганізації мігрантів і виявляє готовність до продуктивного діалогу з їх асоціаціями. Статтею. 10 Закону визначені державні гарантії щодо консульського сприяння трудовим мігрантам. Дипломатичні установи України за кордоном зобов'язуються вживати заходів для забезпечення реалізації належних мігрантам прав, надавати безоплатну консультативно-правову допомогу.

Згідно Закону (ст. 18) держава сприяє створенню умов для здійснення грошових переказів трудових мігрантів на Батьківщину, зокрема в частині відкриття кореспондентських рахунків банків України в іноземних банках, проведення консультацій з основними міжнародними платіжними системами з метою зменшення вартості переказів. В той же час, в Законі відсутня деталізація шляхів взаємодії, що не сприяє належному використанню потенціалу цих організацій і в інтересах мігрантів, і в інтересах України. Варто розробити механізм співпраці дипломатичних та консульських установ України за кордоном з громадськими об'єднаннями мігрантів, зокрема, залучення їх активістів до організації голосування за кордоном, консультування та надання інформації працівникам-мігрантам тощо, а також передбачити можливість делегування цим об'єднанням певних функцій у сфері соціальної підтримки мігрантів, які її потребують.

Список використаних джерел:

1. Про зовнішню трудову міграцію : Закон України від 05 листоп. 2015 р. № 761 // Офіційний вісник України. – 2015. - № 94. – Ст. 3199.
2. Про затвердження Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 805 // Урядовий кур'єр. – 2014. - № 167.

Нормативно-правове регулювання волонтерства в Україні

Микитюк Ю.С. курсант 2-го курсу Навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права і процесу,
кандидат юридичних наук, доцент *Стрельченко О.Г.*

Нормативне правове регулювання - це регламентація загальних суспільних відносин правовими нормами, закріпленими в нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах та інших формах права, які (норми) розраховані на багаторазове застосування за наявності передбачених ними обставин. Обсяг суспільних відносин, на які поширюється нормативне правове регулювання, є кількісно невизначеним; коло осіб не окреслене персонально; часові межі дії норм чітко не встановлені (безстроковість дії).

Основними законодавчими актами, що регулюють діяльність волонтерського руху в Україні є Закони України «Про волонтерську діяльність», «Про громадські об'єднання» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

2 вересня 2014 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо деяких питань оподаткування благодійної допомоги», яким вносяться зміни до ст. 165 і 170 Податкового кодексу щодо звільнення в період проведення АТО від оподаткування податком на доходи фізичних осіб благодійної допомоги, призначеної для учасників бойових дій³⁸. Іншим Законом України «Про внесення змін до статті 7 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 2 вересня 2014 р. особам, які перебувають на державній або іншій публічній службі, дозволено здійснювати публічний збір благодійних пожертв для забезпечення боєздатності Збройних Сил України.

Важливим кроком щодо створення сприятливих умов в роботі волонтерських організацій стало прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 р. Згідно із ст. 15 цього Закону благодійна, гуманітарна та технічна (в тому числі міжнародна), допомога

внутрішньо переміщеним особам звільняється від податків, зборів та інших загальнообов'язкових платежів (в тому числі від податку на додану вартість, акцизних зборів тощо). Митне оформлення такої допомоги здійснюється за спрощеним порядком, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Вищезазначені заходи знайшли підтримку серед волонтерської спільноти, однак вони, є недостатніми для підготовки відповідного системного законодавчого поля, адже базовим нормативним актом, що регулює діяльність волонтерських організацій, є Закон України «Про волонтерську діяльність» 2011 року, яким не передбачена участь волонтерів у подіях, аналогічних тим, які розгорнулися в Україні, починаючи з грудня 2013 р. Відзначимо також, що Закон України «Про волонтерську діяльність» неодноразово проходив експертну оцінку, яка вказувала на його недоліки.

Відповідно до Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції, затвердженого наказом Міністра фінансів України від 30 жовтня 2014 р., внесення особи в реєстр волонтерів АТО є необхідною, але не вирішальною умовою для звільнення від оподаткування. У положенні не зазначено, що всі включені до реєстру волонтерів суб'єкти волонтерської діяльності будуть автоматично звільнені від сплати податку на дохід фізичних осіб.

Отже, критерії відбору волонтерів, які будуть звільнені від оподаткування не визначені нормативними актами, що, на думку експертів, створює механізми для зловживань: в умовах, коли не визначено жодного порядку звітності волонтерів-фізичних осіб про використання благодійних пожертв на цілі АТО, а також критеріїв оцінки їхньої допомоги, спрямованої на цілі АТО, не можна виключати застосування тиску з боку укладачів реєстру волонтерів АТО – Державної фіскальної служби України.

Слід зазначити, що оперативна діяльність окремих волонтерських груп, направлена на якнайшвидшу допомогу учасникам та постраждалим від військових дій іноді виходить за межі правового поля.

Приватні грошові перекази практично не контролюються державними органами, зокрема, Державною фіскальною службою України. В повній мірі це стосується готівкових пожертв⁴⁸. Водночас, необхідність швидкого реагування на потреби військових змушує волонтерів доправляти у зону АТО спорядження, що було незаконно ввезено до України.

Випадки таких зловживань необхідно розслідувати в індивідуальному порядку, зважаючи на складність ситуації, що була причиною неправомірних дій. Введення мораторію на притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності волонтерів, що порушили українське законодавство під час збору коштів, матеріальних ресурсів та їх транспортуванні до зони АТО на час її проведення, на думку експертів, є виправданим кроком з огляду на необхідність ефективно забезпечувати обороноздатність держави.

Неврегульованим залишається питання надання волонтерам статусу «учасник бойових дій». На нашу думку, волонтерська діяльність у АТО потребує окремого комплексного реформування. Створення необхідних умов та правового забезпечення суб'єктів волонтерської діяльності матимуть відображення у покращенні загального стану волонтерської діяльності в Україні, та нестиме за собою полегшення загального проведення АТО. Особи, які проводять волонтерську діяльність у зонах АТО потребують, у першу чергу, захисту та гарантії захисту свої громадянських прав, незалежно від того, на якій території знаходиться суб'єкт волонтерської діяльності.

В цілому в українському експертному середовищі поширення набула думка про відсутність на сьогодні комплексного підходу до реформування волонтерської діяльності в Україні. Прийняті нормативні акти спрощують роботу благодійних та волонтерських організацій, проте являють собою точкову реакцію на події й деякі носять тимчасовий характер.

Створюються дискримінаційні прецеденти в суспільстві, коли, наприклад, операції та реабілітацію для учасників АТО дозволяється проводити без оподаткування, а інваліди чи хворі на онкологічні захворювання вимушені

сплачувати податки, якщо сума пожертви на лікування є більшою за неоподаткований благодійний мінімум.

ЗМІСТ

Учасник	Тези доповіді	Стор.
Кузьменко О.В.	Актуальні питання перспективного (негативної) відповідальності в Україні	4
Пастух І.Д.	Особливості кваліфікації дрібного хуліганства, передбаченого ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення	10
Булик І.Л.	Особливості застосування спрощеної форми провадження в адміністративному судочинстві	13
Таряник Д.М.	Електронний суд в системі адміністративного судочинства: новації та перспективи	16
Зубрицька А.І., Булик І.Л.	Судова медіація в адміністративному судочинстві	20
Гусельнікова Н.Д.	Нові правила здійснення адміністративного судочинства за судовою реформою 2017	22
Вересенко А.В.	Електронне судочинство в адміністративному судочинстві, як частина судової реформи	26
Чмуневич Р.Ю.	Актуальність відображення судової реформи в адміністративному судочинстві	30
Кириченко І.Р., Булик І.Л.	Європейські стандарти адміністративного права	33
Городнюк Д.Е.	Суди як основа здійснення правосуддя в адміністративному судочинстві.	37
Жовнодій К.В., Булик І.Л.	Проблеми впровадження медіації в адміністративне судочинство	39
Мирончук Ю.В.	Гарантії незалежності суддів – основа ефективної судової влади	43
Дубініна В.В.	Реформування судочинства	46
Тута Н.О.	Важливість цілісності адміністративної системи	49
Матчук С.В.	Розгляд земельних спорів у порядку адміністративного та господарського судочинства	53
Чорна В.Г.	До питання обмеження адміністративного права	57
Остапчук П.П.	Щодо поняття громадського порядку в законодавстві	63
Брода А.Ю.	Поняття та характерні риси права на правову допомогу	66
Хоменко А.Г.,	Боротьба з корупцією: досвід країн, які	69

Шевченко Л.В.	досягли успіху	
Островський С.О.	Критерії ефективності взаємодії Національної гвардії з Збройними Силами України.	73
Кобко Є.В.	Напрямки державної політики в сфері фізичної культури та спорту в Україні	76
Стрельченко А.М.	Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України	80
Радецький С.Б. Стрельченко О.Г.	Сутність, поняття та особливості адміністративних стягнень, що накладаються поліцейськими	83
Стрельченко О.Г.	Адміністративно-правова характеристика публічної влади в Японії: порівняльний аспект	86
Білан І.М.	Адміністративно-правова характеристика та особливості вступу до патрульної постової служби як одного із різновидів публічної служби	93
Борецька І.В.	Адміністративно-правовий статус Верховної Ради України та її місце в публічній адміністрації	97
Сиротюк І.Ю.	Адміністративно-правовий статус Державного комітету телебачення і радіомовлення України як суб'єкта публічної адміністрації	101
Стрельченко К.А.	Особливості впровадження телемедицини в Україні як одного із видів надання адміністративних послуг у сфері охорони здоров'я	106
Балаклієць А.О., Шевченко Л.В.	Адміністративне судочинство у забезпеченні захисту прав громадян	110
Савчук О.В.	Новели Закону України «Про зовнішню трудову міграцію»	113
Микитюк Ю.С.	Нормативно-правове регулювання волонтерства в Україні	117

Електронне наукове видання

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОВЧИНСТВО В УМОВАХ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Матеріали
круглого столу
(Київ, 24 листопада 2017 року)

Комп'ютерна верстка: Д.М. Таряник